

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐ
TANAY JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS
NOVÁK LÁSZLÓ

XVI. ÉVFOLYAM □ XI. SZÁM
1906 NOVEMBER HÓ

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL

Budapest V, Hold-utca 7

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor
Egyes szám ára 40 fillér

Pesszimizmus.

Nem haladunk úgy ahogy kellene.

Rideg üzletiességet tapasztalunk mindenfelé. A könyvnyomtatásbeli művészetet csak végtelenül lassú tempóban sikerül új életre keltetni. „Nyomdatulajdonosaink“ nagy része nem akar róla tudomást venni. Zsebbe vágó dolognak tekinti, s kézzel-lábbal tiltakozik az általános érvényre emelése ellen. Hiába hangzik el esztétikusaink önállóságra, a szép kultuszának ápolására buzdító szava: a hang elvész a rossz akusztikájú nyomdatulajdonosi zsebekben.

Utálatos egy szó az a „nyomdatulajdonos“. Ha valaha önállóvá lehetnék: súlyos injuriának tekinteném az ilyen címezést. Valami silány gög, a pénzes zsákot istenítő alacsony világnézetnek a bélyege van ezen az összetett szón. Nem fejez ki semmi mást, mint bizonyos számú gépnek meg egy határ betűnek a birtoklását.

Mennyivel szebben hangzanék az a szó, hogy: „könyvnyomtató-mester“!

De a nyomdatulajdonosi titulus ma még igen találó. Az újjainkon számolhatnók össze azokat a principálisainkat, akik a nyers üzleti szellemén kívül egy kis művészeti idealizmust is érvényesítenek a vállalkozásaikban.

Szolid technikájú könyvet alig látunk a magyar könyvpiacra. Kívül valami cifra boríték, aztán meglehetősen rosszul szedett, gyakran hibás tagolású főcím. A betűk többnyire modernnek, de mintha csak műkedvelősködő napszámosok rakták volna őket egymás mellé. Sorzási, elválasztási, megbeosztási szabályok... Ki beszél ma már ilyen elavult dolgokról? Ma, a huszadik század elején, amikor az egyéniség kultusza a szabályok egész légióját döntötte halomra tudományban, irodalomban, művészetben, de sőt egyes mesterségekben is. Ki respektálná ma a régi becsületes szedési szabályokat?

Bizony, gyerekestül öntöttük ki a fürösztő-vizet. Az egyéniség érvényesülése érdekében a legelemibb, a hosszú évszázadokon keresztül jóknak bizonyult szabályokat sem respektáljuk.

Angol iskoláskönyv került a kezembe. Összehasonlítottam egy magyarral. Természetrajz mind a kettő. Micsoda különbség!

Az angolnak már a kötése is más. Pedig csak normális iskolai kötés. De ott nyithatjuk ki, ahol nekünk tetszik, s nem kell eközben tülekednünk egy csomó kinyitódni akaró más lappal. A fűzése fonállal történt, szolidan; hevesebben kinyitva, nem esik széjjel az egész könyv, s nem tárul ilyenkor valóságos kiszáradt csirizbánya a szemünk elé.

Az angol könyvnek pompásan olvasható angolos metszésű antiqua a szövegbetűje. Szedéstechnikája pedig absolute kifogástalan. Értelmes elválasztások, egyenletes szóbeosztás, a régi szedés-szabályok pontos követése mindenfelé. S ezt a könyvet angolok szedték, azok az angolok, akiktől mi az egyéniség érvényesülésének elvét legelőször halottuk, s akiknek mesterszedési stílusát igyekszik utánozni a fél világ.

Az angol könyvben művészi kéz rajzolta állatképeket látunk. Valamennyi egykarakterű szép vonalas rajz. Vonalsűrűségük illetőleg vastagságuk olyan, hogy az összes ábrák tónus-értéke szinte megegyezik a környező szövegével. A kliséken ábrázolt állatok nagysága arányos egymáshoz.

A magyar könyv könyvkötő-munkája olyan, hogy virtuozitás volna silányabbat előteremtteni. Csupa csiriz az egész, s a fűző-drót helyein terjengő rozsdafoltok mutatják a drótfűzés hátrányait. A papíros olyan, hogy negyven-ötven esztendő alatt porrá omlik, a szedés-technika pedig kritikán aluli. Huszonkét ciceróra el vagyon választva a „liliom“ szó; egyjegyű számok, nagy „A“ betűk a sor végén. A kliséket, úgy látszik, úgy harácsolták össze; van köztük fametszet, fototípia meg autotípia vegyesen; az egyik ijesztően fekete, a másik pedig csak vékony konturból áll. A vakondok akkora mint az oroszán, az elefánt pedig eltörpül a hódhöz képest.

Tessék aztán az ilyen ronda módon, izléstelenül kiállított könyvet annak a szegény iskolás gyerekek kedvvel forgatnia!

Mesterszedésünk pedig — csekélyke töredéket leszámítva — stílustalan.

Világért sem állítom, hogy az elmúlt évtizedek valamelyike valaminő határozott tipográfiai stílust vetett volna fölszínre. A szabad irány, a klasszikuskodó ékítmények kora, az úgynevezett naturalisztikus irány s a szecessziós meg modern irányzatok: mind csak a nyomdászok egy csekély töredékének tapogatódzásai voltak abban a tekintetben, mennyire lehetne nyomon követni az egyéb műiparokban megnyilatkozó stílusereztő törekvéseket.

Nagy baja mesterszedésünknek, hogy ezek a stílusereztéssel kísérletező szaktársaink ritka esetben indultak ki magából a nyomtató-anyagból meg a természetes tipográfiai technika diktálta munkálkodási módból, hanem a díszítményben látva a stílusok egyetlen jellemzőjét: egyszerűen csak azt kultiválták minden lehető módon, a többi hatalmas szerepet betöltő alapföltételre ügyet sem vetve. Ez az oka aztán, hogy bár a magukat mesterszedőknek valló szaktársak száma légió: még ma sem igen állunk közelebb az anyag kultuszán fölépülő ideális tipográfiai stílushoz, mint állottunk például a nyolcvanas évek elején. Akcidents-szedőink munkáinak legnagyobb része ma is csak tipográfiai sajtón nyomtatott — litográfia. Legalább a hatásuk az.

Az igaz, hogy litografus munkástársaink meg viszont gyakran olyan térre tévednek, amelyet bátran tarthatunk a tipográfiai stílus igazi otthonának, s a tiszta síkhatás hajhászásában könnyen súlyos vereséget szenvedhetnének az ilyes munkákat gyorsabban és olcsóbban előállító tipografusoktól. Már tudniillik, ha az utóbbiak fölismernék, hogy mi is

az a tipográfiai stílus. A litografust mesterségének természete a szabad vonalvezetésnek, a rendkívül finom és modulációkra képes tónushatásnak kiaknázására utalja, s e téren a könyvnyomtató semmiestre sem versenyezhet vele; de mihelyt hogy a litografus elhagyja ezt a teret, mihelyt hogy rálép a fekete-fehér technika mezejére: legyőzhetetlen nehézséget talál magában a technikában, s dialdalmos ellenfelet az értelmes könyvnyomtatóban.

Csakhogy hiába tekintünk jobbra, hiába balra: a tipográfia adta előnyök kihasználását nem igen látjuk semerre sem.

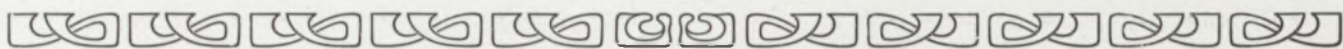
* * *

Sivár képet mutat a jövő. A magyar nyomdász nem igen akar tanulni. Gyűlöli a mesterségét, mert nyomorog mellette. Immel-ámmal, kedvetlenül végzi a dolgát minden hajcsároskodás dacára is. Rabi munkának tekinti, s talán igaza is van egy kicsit.

Pedig sokat tanulhatnánk az angoloktól. De sőt még a szomszéd bécsiektől is. Ott a nyomdász, ami munkát a kezébe adnak: az elképzelhető legnagyobb gonddal és körültekintéssel végzi el. Ha mindjárt a mennyiség rovására is. Addig nem adja ki a kezéből, amíg az a meggyőződése szerint tökéletesen nem jó.

A gondos, figyelmes munkálkodás eredménye aztán, hogy apródonkint megszereti a mesterségét. S ha a nyomdászságnak zöme ennyire jutott: nem kell már szakunkat féltetni a tönkremeneteltől, a foltozó-varga mesterségének színvonalára sülyedéstől.

Sajna, mi még alaposan félthetjük a mesterségünket ettől... X.

Gutenberg apó szobráról.

Drága Mester! Szellemi mivoltod megengedi, hogy a szellemek idejében végigszáguldj Magyarország fejlődő fővárosának utcáin, terein. Gyorsan libegő szellesszárnyaid megengedik, hogy végigrohanj a vidéki városok fölött is.

Ugy-e hogy megszapordtak nálunk a szobrok? Látad ugyebár itt a fővárosban a lánchídnál azt a kövér bácsit bronzból, aki egész napon át az itt leirhatatlanon ül; láttad vele szemben a másik bronz-bácsit, aki a markában szalámit szorongat. És láttad tán a rettenetes bácsikat is a köröndön, akik töméntelen *embert* gyilkoltattak le irtó háborúban: törököt, labancot? Vagy láttad a jó öreg Gellért-hegy keresztapját: Gellért páttert, aki a hegyre kiránduló népségre emeli vésztijslón az apostoli keresztet, ezalatt pedig csorog alula a víz? Nézd meg, kérünk, a ligetben azt a szobrot is, mellyel a rakoncátlan gyerekeket ijesztik és amelytől a felnőttek is félnek: az Anonymust. Látod: még Washingtonnak is van már szobra és lesz nálunk mindenkinek, de neked még sokáig nem lesz.

Tanítványaid ugyan hálásak; mi, a te gyenge utódaid, gyűjtjük a garasokat, de látod, hiányzanak azok, akik eszmeszülöttenek, a betűnek gyümölcsét élvezik.

Pedig ha az a sok-sok millió olvasó, aki nap-nap után olvassa Gutenberg találmányának, a betűnek lenyomatát, csak fillérrel járulna hozzá, már volna Gutenberg szobor!

Ha a reklám — a nyomdafesték szülötte — által gazdagodó kereskedő csak egy-egy tallért adna, már volna Gutenberg-szobor!

Ha az értékpapirosok szelvényeit, e legdrágább nyomdatermékeket vagdaló tökepezés egy-egy bankót adna, már volna Gutenberg-szobor!

De hát nehéz, drága Mester, nagyon bajos! Látod, te nem öltél ellenségnek elnevezett embereket, te nem voltál sem herceg, sem gróf, sem báró. Hiszen emeltél is magadnak ércszobornál maradandóbb emléket, de azért ezt sem fogjuk elengedni, ezt is elérjük majd mi magyar utódaid, mert erős a meggyőződésünk, hogy van rá olyan érdemed, mint megéricszobrosított egyéb nagyjainknak.

Augi.

Észszerűtlenségek.

Mutatóvány szerző „Eszmék és viaskodások“ címen most megjelent kötetéből.

Ha a lengyel zsidót kérdezik, hogy melyik a jobb füle, bal kezével a fején keresztül nyúlva mutatja meg azt.

Ép így kellene válaszolni azon kérdésre is, hogy vékony könyvnek a gerincére függélyesen nyomtatott cím felülről lefelé vagy megfordítva fusson-e? De minthogy első műintézeteink is mindkétféleképp csinálják, látom, hogy ez igen komoly kérdés és e szerint fogom kezelni.

Ha felülről lefelé fut a cím, úgy a betű képe nem a boríték első, hanem a hátsó oldala felé fordul, ami igen furcsa; de még nagyobb baj, hogy ha el akarjuk olvasni, akkor vagy a könyvet kell fejfelé fordítanunk, vagy mi magunknak kell a mennyezetten tótágast állanunk, hogy természetes helyzetbe jöjjünk a sor betűivel. Tehát még ha ellenkezőkép lenne helyesen, akkor is alulról föl-felé kellene futtatnunk a szöveget, mert így észszerűbb.

Lássunk több ilyen észszerűtlenséget.

Legnagyobb, sok gond és költséggel összeállított képes lapok és folyóiratoknál láthatjuk, hogy csoportos arcképek bemutatásánál teljesen önkényesen helyezik el az ábrák alá szedett neveket és pedig egyszer úgy, hogy az első sortól távolodó egyének nevei is lejjebb-lejjebb esnek a margón, máskor meg ép megfordítva; — és hogy ide vonatkozó végérvényes szabály nincsen, ezt az bizonyítja legjobban, hogy ott, ahol súlyt fektetnek a meghatározás helyességére, megszámozzák az alakokat és így szám szerint szedik aztán neveiket; ami bizony meglehetősen közel esik az ékírás vagy „rovás“ szabályaihoz.

Helyesebb úgy helyezni el a neveket, hogy párhuzamosan távolodjanak az alakokkal; de amíg ezt mint szabályt általán el nem fogadják, nem logikus logikáról beszélni.

A képekkel tarkított szedésekkel még furcsábban állunk.

Ha hasábokra osztott oldalon ábra szakítja meg a szöveg folytonosságát, ez olyan összevisszaságot teremt, hogy szakember is zavarba jön olvasásakor, hogy a derékba szakasztott felső két-három hasábot végigolvasva menjen-e le az alsó hasábokhoz, vagy pedig hasáb marad-e a hasáb mindenképp, tehát elsőbben az elsőn kell végigmennie s aztán következhetik a harmadik vagy negyedik hasáb? Ezt sem dönthetjük el ma végérvényesen, mert ugyanegy lapnál is egyszer így, máskor meg amúgy csinálják és ide vonatkozólag egyik legelterjedtebb, tehát bizonyára legjobb élclapunk egy lapoldalát mutatom be a következő oldalon, amely egyik legjobb nyomdánkából került ki.

Nincsen ember a világon, ki első pillanatra megmondja, hogy lent balról, vagy jobbról fent kell-e kezdeni az ott bemutatott humoreszk olvasását?

A nyomdászt legfőleg az igazítja útba, hogy a jobb oldali bekezdés nincsen behúzva. De hát olvasáskor gondol-e erre rögtön még nyomdász is? S nem meg lett volna-e oldva e kérdés, ha a képet teszik jobbra s kezdik balról a szöveget? Avagy fent helyezik el az öt sor szöveget és alája a képet.

Ahhoz csak nem fér szó, hogy a hasáb csak hasáb marad, ha kép tarkítja is, s így azon ide-oda ugránozni nem lehet.

Az is furcsa, hogy nagy gondal és költséggel készült olyan drága füzetes művek, mint például a Vasárnapi Ujság füzetes folyóirata, a Magyar Szalon és hasonló munkák a lehető pazar kivitelben jelennek meg és előre hirdetik hozzá a díszes bekötési táblákat, amely megőrizze az utókor számára, — hanem azért füzetenként megtakarítandó egy negyed fillérért dróttal bökik át két-három helyen az oldalát, aminek következtében bekötés után minden szemközti oldalán 8—12 rozsdamarta lyuk mered egymásra.

Külföldön minden jobb irodalmi mű két-háromféle kivitelben jelenik meg, hogy úr és népség egyformán megszerezhesse s így a könyv rendeltetését minél jobban betölthesse.

Ennek nálunk úgy iparkodnak megfelelni, hogy minden munkát egyforma silány kivitelben állítanak elő — hanem különböző bekötésben árusítják — s a csillogó, jó erős tábla olyan papirosú művet takar, amely szétmálik időnap előtt, ha forgatják, ha nem.

Könyvkereskedőink két dolgot hozhatnak fel eljárásuk védelmére. Először, hogy a külföld megszámlálhatatlan ezrek számára nyomja munkáit; másodsor, hogy a magyar nem mind fizet a megvásárolt könyvért sem! — Ez azonban mind nem ok arra, hogy ép a hű pártoló közönséget becsapják és ha e sorok írója remekiró és természetes eleven remekiró volna: hangosan tiltakoznék az ellen, hogy szelleme termékét 20—30 esztendei időre örökítsék meg, s azután életének minden törekvése, illetve szellemi felhevülésének szüleménye, kiadója jóvoltából siessen idő előtt azzá lenni, ami volt: por és hamu; illetve hamisított famentességénél fogva szalma- meg fa-alom.

Az irodalmi művek becsét fokozandó diszkötések is hason alapra vannak fektetve.

A könyvkötő telemaskurálja a táblát olcsó fémlenyomattal és kap egy-egy kötésért 20—30 fillért, a n. é. közönség pedig fizet a dúsan aranyozott bekötésért 1—2 koronát, amit „hazai elsőrendű

LÁTOGATÁS A VÁROSBAN.

Ily téli időben a nap oly későn megy föl az égbe s oly igen hamar leszáll, hogy napjában csak kétszer szokás enni, úgy reggel nyolc óra körül, meg délután három felé. Márton jubászos ember s a reggelit a jubistállóban végezte el, mert akármít beszéljünk, mégis csak az az igazi tej, amit maga fej ki az ember magának az állatból. Most délután pedig káposztát ennének, azért ment Márton a kamrába, hogy a káposztás bordából kiemeli a követ, ki is emelte, pedig nehéz volt, egy régi templom romjai állnak szembe odább a pusztai juhiegőlön túl, annak a falából hozták el éppen harmincz esztendeje. Azaz hogy alighanem harminczegy, mert tavaly ilyenkor is harmincznek mondták, de akkor húst is főztek a káposztába. Most ez nem igen megy, hus van ugyan a kéményben, de csak ünnepnapra telik. Juhászembernek ez körülbelül mindegy, mert nyáron át leginkább csak akkor szokott húst enni, ha vagy ő beteg, vagy a búrge, de mégis, mikor az elkészült savanyúkáposztát kanalazná, Márton ónagya sorsa fölött gúnyolódván, azt mondja Veronának:

— E közt a káposzta közt akkor vált hus, mikor a káposztafejek még a földben voltak, aztán kutya ezaladgált közöttük.

Veron mosolyog, mint illik, azután kérdi:

— Minck mén kend Tandariékhoz?

— Vasárnap vásár lesz — mondja Márton —

— Ögünk egy kicsit hamarabb — mondta Márton — mert majd elmek Tandariékhoz. Ezel he is ment a kamrába, hogy majd segít az asszonynak. Délutánra járt az idő, a hó esett s kint a fanyák mezőin csoportosan ténferegtek a várjuk

művészeink vázlata után“ készültével iparkodnak indokolni.

Maradjunk azonban egészen a technikai résznel, mert ha elkalandozunk az irodalmi, kereskedelmi meg más tereire a grafikai művészet termékeinek: akkor tizenkét kötetes munkává fajulna e szerény cikk.

Vágjunk neki és folytassuk elmefuttatásunkat a nyomdai díszmunkák bírálatával, de nem az apróbbakkal, hanem a szebb irodalmi művekkel.

Minthogy — mint mondám — csak műszaki részével akarok foglalkozni, kiesik tárgyalásom köréből az azzal való foglalkozás, melyeknek illusztrációit az utolsó század képes lapjainak lomtárából hordják halomra és az autotípiá fénykorában: fafaragóknak (xilografusok) csupán műtörténelmi értékkel bíró ábráival díszítik az oldalakat.

Hogy miként? Erről már szólok pár szót.

A szövegben jó vastag vonalú betűt vesznek, amelyet a kopás is hízlalt; s minden fejezetet vékony vonalú díszbetű nyit meg, bár a díszbetű vékony vonalai miatt kárbavesztett fáradságnak bizonyul annak odabiggyesztése. Holott az iniciálék alkalmazásához igazán klasszikus példákat találunk a régi könyvekben és különösen a Corvinákban, ahol az iniciálé valóságosan domináló kép; — de sohasem annyira, hogy agyonütné a szöveget: noha őt-hat színnel is van pingálva.

Még több ilyen kárbavesztett erőlködés nyomait látjuk apró díszmunkák helytelenül alkalmazott sorai vagy díszítéseinél.

Megszedik régi jó és becsületes szokás szerint a munka minden sorát más fajta betűvel s mert ez sem látszik elégnek, a fekete vagy kékkel nyomott szöveg-fősort első betűjét vörösen nyomják és elvárják, hogy ennek láttán már aztán leüljön mindenki!

Ámde hiba van a kréta körül, mert a sok fekete vagy kék, habár apróbb betű agyonüti a hivalkodó nagyobb, de halványabb színárnyalatú kezdő betűket.

Nem maradhat itten megkérdéztelenül, hogy ha már külön szint szántak a munka csinosabbá tételének, miért nem nyomtattak egyazon fáradsággal három-négy fősort ugyanezen színnel? Ami biztosabban sikerre vezette volna különlegességre törekvő igyekezetüket, mint ha csak egy betűt emelnek ki a szövegben.

Azonban itten bővebben kell foglalkoznom az egyes betűknek feltüntetésére való azon törekvéssel is, hogy ezt

mindig kék vagy piros színnel akarják elérni; és rendesen helytelen, illetve megfordított alkalmazás, mert ez olyan krónikus baj, amelyben nemcsak a nyomdászok, hanem a piktorok — akik festőművészek és szobamérfestők — is leledznek.

Fokozza a bajt, hogy a fekete szín mindig ilyen marad, míg a színes festék idővel meghalványul.

Ne tessék azonban hinni, hogy ilyen badarságokat csak mi apró nyomdászok követtünk el, vagy csak a falusi piktorok.

Tessék szerte a nagyvárosok utcáira kített pingálásokat megfigyelni, — avagy a nagy műnyomdák művészi alkotásainak fogyatékoságait megvizsgálni.

„Az Ujság“ 1904. évi husvétii albuma nagy, előre felkeltett várakozások kielégítésére készült. Szövegét Mikszáth írta és a sokszorosító művészet minden fajtája szállított hozzá művészi kivitelű ábrákat és festmények reprodukcióit.

Celluidon-tábláján extra készítésű pazar illusztrációt mutatnak be és a cím szövege első betűjének nemcsak iniciálét, hanem külön tónust is szentelnek s mégis sehogyan sem tud a tízszerte nagyobb iniciálé a kis betűk fölé kerekedni, mert emez bár csak fehér színű, de határozott vonású; míg a díszbetű csipkefátyolhoz hasonló, terjengős, elmosódott, lomha árnyalat. Nem tudja úrrá tenni az arany cifrázat sem. E díszmű gerincére alkalmazott cím is helytelenül felülről fut lefelé.

Keressünk más motívumokat.

Írók, költők költői képleteik közérthetővé tételéhez szemléltető ábrát keresnek s igen helyesen a

kéznél lévő és így olcsó betűszekrény tartalmához utalják érte a könyv előállítóját.

A népdalszerzők meg Jókai élnek ezzel leggyakrabban és rövidség okáért csak ennyit idézek ide vonatkozólag, hogy:

„V betűben repülnek a darvak“,

„U alakban végződött a zsákutca“,

„L alakú sarokház“, — miket aztán könnyebbég okáért az elmés szedők antiqua-szekrényeik kezdőbetűiből rendszerint így szednek:

V, U, L: — ami nem egészen mindegy!

Az impresszum rendeltetése felől sincsen minden kartárs, helyesebben szedő, művezető és korrektor tisztában. Nekünk ez — ha jól dolgozunk — reklám, ellenben jobb volna nem alkalmaznunk; ha ugyan a kir. ügyész úr megengedné ezt. De minden esetben úgy kell elhelyeznünk, hogy a nyomtató mester firmájaként szerepeljen. S mégis majdnem mindenhol olyan helyre alkalmazzák, hogy igazán azt kell hinnie a laikusnak, hogy az aláírás, illetve a szövegrész befejezése.

Pl. eljegyzési kártyán ott van a boldogtalanságra eljegyzettek névpárja, meg a helynév, időkelet s alatta a jobb sarokban — ő feléje aláírásának szokásos helyén —, hogy nyomtatta: Boross János Székelyhídon.

De nem csak Székelyhídon megy ez így.

Egy Kossuth-szobor leleplezésére szóló templomi szertartás sorrendjének a vég-szava: »Oh Jézus!«, s alatta nyomban Kohn Mór úr neve áll.

Ugyanilyen badarságot azonban minden nyomda elég gyakran produkál és ha sorra vesszük a fővárosi nyomdatermékeket, ott is minduntalan így látjuk az impresszumot alkalmazni bármely nagy nyomdából kikerült terméknél; holott semmi ok nincsen arra, hogy ott, ahol ez középre nem helyezhető, ne balra tegyék át, ami által az helyes helyre esnek és minden kétség, komikum és szabálytalanság megszűnnék.

A hiába való erőlködésről is kell pár szót ejtenem.

A fővárosok nagy mulatóhelyei úgy nálunk, mint más országokban, műsoraikat művészi köntösben jelentetik meg, amit tehetnek, mert a hirdetőik meg a közönség fizeti az előállítási költséget.

Az alig négy-oldalas műsort 30–40 oldalas füzetben adják közre s hogy megkönnyítsék feltalálását: a füzetke fehér papirosától elütő kék papirosra nyomtatják.

A fehér papirosra nyomtatott hirdetések jórészt hatalmas kövér betűvel vannak szedve s nem okvetlenül muszáj elolvasni

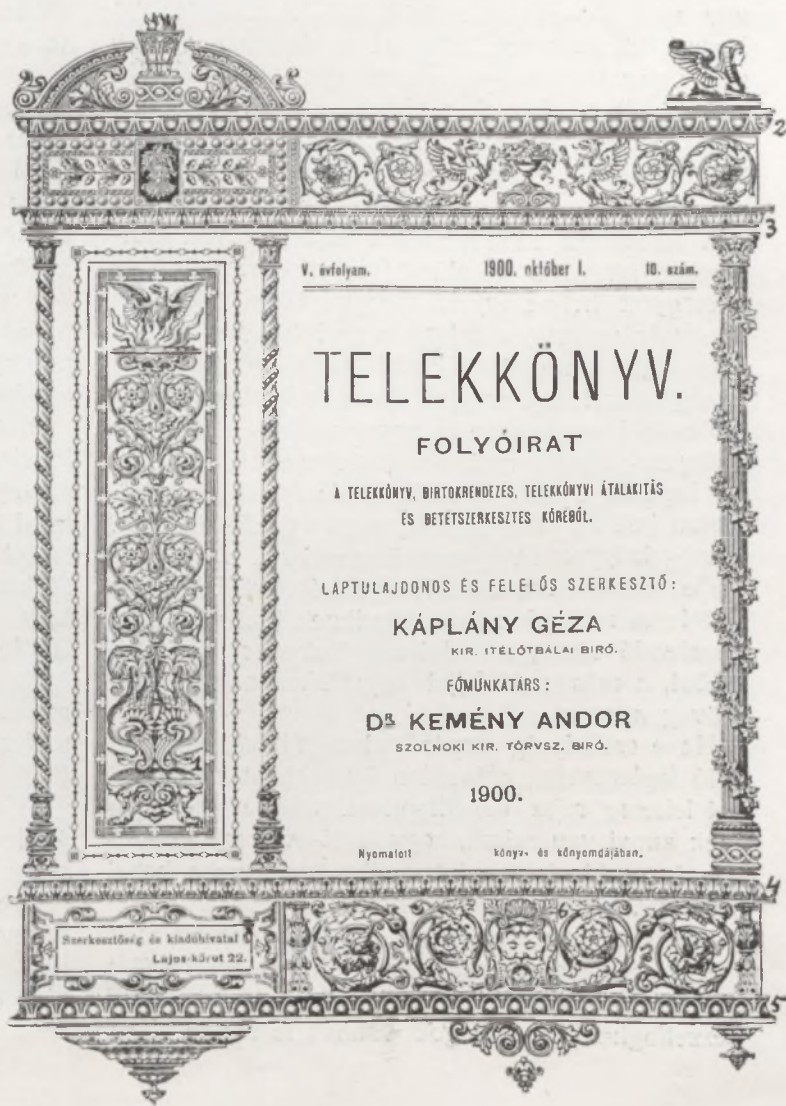
tudnia a művészi élvezet kedvéért megjelent közönségnek. Ellenben a műsor aprócska (petit és garmond) betűi iránt érdeklődik; ezért vásárolja meg a füzetet; de a kék papiros mesterséges fényről zöldtet mutat és a legtöbbször tompított világításnál nincsen, aki ki tudja hámozni a tartalmát.

A Beketow-cirkusz meg ép cinóberrel festette alá műsora szövegrészét s tessék azon villanyvilágításnál az apró fekete betűket elolvasni!

Az ezen oldalon látható címlap mintegy 500 darabka alkotórészből van összetákolva és a nem szakembereknek csak arra hívom fel a figyelmét, hogy a baloldali égő fönix talapatján két stilizált flamingó áll tótágast, véletlenségből s nem a szedő tudatlanságából. (L. a hasonmásba írt I. számot.)

A szedést átszelő négy vízszintes lécz következetesen olyképp van összevissza alkalmazva, hogy négyféle szempontból is helytelen.

Ugyanis az ilyen építészeti díszítéseknel — mint az házakon, kályhákon, faragványos díszítésű bútorokon is látható — mindig a súlyosabb rész képezi az alapot és a könnyed részt helyezik föléje. Itt két-

félekép van alkalmazva és variálva azzal, hogy fent egyik van fejjel lefelé és a másik helyesen, lent pedig ép megfordítva. (L. 2—5. számokat.)

Igen érdekes, hogy a 6-tal jelzett figura is tót-ágast áll, s bár a rajzoló jóvoltából így is arcot mutat, helytelen az ornamentális írásai miatt.

A 7-tel jelzett bekerített rész díszítése teljesen más stílusú, mint az egész körzet anyaga amilyen.

Ilyen sok fáradsággal összeállított izzadmányos műszedést napról-napra termelnek szedőink s ha hiányosságait meg izléstelen voltát számításba vesszük: ezek messze túllépik az észszerűtlenség határát.

Az egyszerre több millió példányszámban készülő postai nyomtatványlapokat olyan rendszertelen össze-vissza beosztással nyomtatják állandóan, mintha azok szövegbeosztása holmi újdonsült, éretlen tanoncra volna teljesen bízva és az útné rá az imprimaturt is.

Az ajánlott levelek átadó vevényein helynév és keletnek 10 centiméter hely van hagyva és balról két sorba beosztva; az értékkülleményekén jobb oldalról csak 4 $\frac{1}{2}$ centiméter egy sorban s helynévnek 1 centiméter hely: ahová a legrövidebb név sem fér el, hát még a 20—30 betűből álló hosszú községnevek. Ha ezt is két sorra osztják szét, ugyanannyi helyet nyernek, mint a fentinél van.

Az egyik vevénynek a címe: „átadó vevény“, a másiké: „postai átadó vevény“. Miről tájékozza a feleket vagy a kezelő személyzetet a cím e változata?

A különböző szállítólevelek és utalványok mindenikén más-más méretű az írásbeli közleményekre fenhagyott hely s így ha három különböző ilyen nyomtatványról le akarjuk e szelvényeket vágni: csak egyenként cselekedhetjük, mert különben vagy az egyik szelvényt szeljük közepén át, vagy a szállítólevélről vágunk le le nem vágható részt. Ha pedig szép rendbe raktuk az utalványokat és utánvételi lapokat, s kezdjük aláirogatni: hát előbb fejlelábbal kell összeforgatnunk, mert az elülhátul lévő szöveg is így van egyesén össze-vissza nyomtatva.

De sőt a pénzes utalványokból évtizedek óta kétféle van forgalomban. Egyiknek jobbról van a leszelendő része, a másiknak balról s egyiknek lábbal, a másiknak fejjel egymáshoz a két oldali szöveg nyomva.

Ha e csekélység megérdemlené a bővebben való foglalkozást, számtalan ilyes következetlenséget lehetne rajta megállapítani, s következetesség csak annyi van rajtuk, hogy évről-évre így készülnek és senkinek sem jut eszébe összhangba hozni szövegét, beosztását.

Sokat lehetne arról is írni, hogy úgy szedők, mint korrektorok meg principálisok minden felülbírálat nélkül nyomtatják ki a vett szöveget, ha bármi kézzelfogható badarságok vannak is benne.

Ide vonatkozólag csak annyit említek fel, hogy országszerte mindenhol készülnek olyan báli meghívók, amelyeken helynév egyáltalán nincsen, mert a nyomda olyan kéziratot kapott, amelyben a „helybeli“ ifjúság vagy más bárendezőségről van szó, s amelyen a nyomdásznak kellene a „helybeli“ helyére megfelelő helynevet tenni, annál inkább, mert tudva-levő, hogy abból vidékre is küldenek példányokat.

Azt is gyakran láthatjuk, hogy nyomtatványok római katolikus imaházról szólnak, holott ezen nevezetre a zsidóknak van bekebelezett joguk.

De mi ez mind ahhoz képest, amikor iskolai tankönyvbe — mert így volt írva — ezt nyomják: „Luther Márton 1523-ban kilépett a szerzetből s megnősült, nőül véve Bora Katalint, mit később több szerzetestársa is megcselekedett volt.“ Avagy amikor egy parasztkézből eredő kézirat alapján a vadász-bálra szóló meghívó azzal csalogatja a vendégeket, hogy: Belépti díj: férfiak 50 kr; — nők és nyúlpecsenye: ingyen“.

Ezt sem folytatom tovább, pedig egy vígjátékra való témát játszva lehetne belőle összebödörészni.

Legtöbbet a betűk helytelen megválasztásáról és alkalmazásáról lehetne írni, de elég ezt egyetlen azon példával megvilágítanom, hogy valami tulipán-ünnepélynek tulipán-diszítésű meghívója szövegét tisztán gót betűből állította össze valamelyik szellemes kartárs.

Mi az ördögnek folytassam azonban a végtelenségig e badarságok felsorolását, amikor biztos, hogy ez nem fog senkin semmit!?

Bezárom tehát elmeséltésemat egy itt jól elhelyezhető történeti adomával.

Két ártézi kutat fúratott egy község elüljárósága s az egyikről már biztos volt, hogy nem fog sikerülni, a másikról pedig igen kétséges, hogy fog-e sikerülni.

Március idusának fordulóját keseregték a helyi kaszinóban s amikor a búfelejtőből már elegendő mennyiséget szedtek be: jó hangosan tárgyalták a helyi közállapotokat.

Két úri ember az elüljáróságot szidta, hogy: „Minek nekünk egyszerre két kút, ha egy sincsen! ? Lám, a szomszéd községbelieknek 360 méterre kellett lemenniök, mégis van már vizük.“

— Jah! — veté valaki pajzánságból közbe — azoknak könnyű volt. Ki volt alkudva a 360 méter mélység s a vállalkozó alulról kezdte a fúrást s így játék volt neki haladni!

— Persze! — mondja rá egyszerre a két magyar, értelmesen villogó szemekkel — de magyarázza meg ezt a mi számár elüljáróságunknak!!

Ilyen nézeten vagyunk mi is egymás munkálkodásával szemben s így tanulunk egymástól. Aminek aztán gyönyörűséges dokumentumait rögzítjük meg egyik napról a másikra.

Kner Izidor.

Az északolaszországi nyomdászatról.

Ha jól áttekintjük Olaszország nyomdászatát, mihamar rájövünk arra a különös jelenségre, hogy némiképp művészi színvonalat megközelítő nyomdászatról tulajdonképp csak Észak-Olaszországban lehet szó. E jelenség abban találja magyarázatát, hogy míg az északi résznek, de főleg Lombardiának városai fontos központjai az atlanti és szárazföldi kereskedelemnek, addig a délvidéki városokban nagyobbára csak a római kor s az ó- és középkor maradványainak a mutogatása teszi ki a lakosság fő keresetét; s ép azért e vidéken csak édes-kevés a nyomtatványszükséglet.

Észak-Olaszország számottevőbb városai között roppant kiterjedt ipara és kereskedelménél fogva kétségkívül Milano foglalja el az első helyet, s egyúttal metropolisza az olasz nyomdászatnak.

Mivel ép a kiállítás idejében tartózkodtam Milanóban, alkalmam volt meggyőződni arról, hogy mily fáradságot nem kímélő ambícióval törekedtek Lombardia nyomdászai arra, hogy szakcsoportjuk az első helyen álljon.

A kiállítás bár nemzetközi volt, mégis csak Belgium, Francia- és Magyarország és Svájc vettek részt azon grafikai munkáikkal, ami mindenesetre könnyűvé tette az olaszoknak a versenyt, de ez a tény azért semmit sem von le érdemükből. A kiállított mestermunkák egy tekintélyes részén erősen feltűnik az angol jelleg, de a nyomtatványok majd mindegyikén meglátszik a szedő egy bizonyos fokú individualizmusa is. Különösen Milano nyomdászai nagy kedvvel hódolnak az angol piros-fekete-barna különleges színezetű munkáknak, de a modern klasszikus és empire stílus is tért hódít náluk.

Firenze, Bologna és Padova még mindig a szabad irányt követi, miről a nyomtatványokon látható kifutók, spirálisok, sokféleképp alkalmazott iniciálék s a régimódi, vonalakkal megszakított virágok stb. alkalmazása élénken tanuskodik. Torino és Genova pedig a merkantilis nyomtatványokon a speciális francia izlést szeretik fitogtatni, de ezzel szemben láttam itt oly pazar renaissance stílusban tervezett díszműveket is, melyek még a legjobban hozzáértő grafikus műértőket is bámulatba ejtik.

A centralizált grafikai kiállítás céljaira Milano nyomdászai foglalták le a legnagyobb helyet a Galleria del lavoro-ban (magyarul iparcsarnok), hol állandó működésben vannak az ottani gyárak által készített könyvnyomdai gyorsajtók, rotációs és

betűöntő gépek. Itt mérte össze Olaszország két legnagyobb vállalata produkáló képességét.

Az egyik az őszfejú *Ricordóé* (kit nálunk is eléggé ismernek), ki nagy sebbel-lobbal járkal a rotációs körül, mely a helyszínén nyomja az esténként megjelenő *Corriera della Sera* című esti lapot. Különben az idegen nemzetiségbeli nyomdászokat is szereti látni, — de csak messziről!

A másik a *Sonzegnóé* (szintén ismerős név), ki négy-öt szint nyomtató gyorsajtóival állandóan ébren tartja a közönség figyelmét, s egyúttal mindenkinek egy kis ajándéklappal kedveskedik.

A fenti két cég grafikai termékei általában világsimertek, különösen zeneműkiadványaik révén.

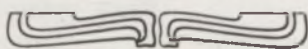
A grafikai kiállításban a legnagyobb feltűnést *E. Bacigalupi* genovai nyomdász idézte elő. Itt mutatja be a celluloid-kliséinek készítési módját. Ez akként történik, hogy bármily cinkkliséből — legyen az autotípia vagy vonalas rajzú — negatív lenyomatot csinál a celluloidba s ebből préseli a pozitív kliséjét. A celluloidot préselés előtt egy alulról melegített vaslemezen melegíti; e lemeznek 70 C°-ig kell melegegiednie, míg a rajta fekvő celluloid oly puhává lesz, hogy préselhetővé válik. A celluloidklisék ilyen módon való sokszorosítása 40—50 százalékkal olcsóbb a stereotípiánál, de a klisé ezenfelül még tartósabb is. Némely esetben a háromszínű citokrómiát is le lehet másolni vele, de hát ez már körülményesebb dolog, s vajmi ritkán sikerül, habár Bacigalupi gyűjteményéből vannak nálam eléggé sikerült ilyen lapok is.

Nem mulaszthatom el annak a felemlítését, hogy a „Dante-Allighieri-egyesület“ mily fontos faktorként szerepel az olaszok nyomdászatában. Az egyesület célja, hogy az egész világon szerteszt élő olaszok összetartozósági érzését fejlessze, még pedig főképp különböző nemzeti nyomtatványok, agitáló iratok által. E révén a külföld olasz nyomdájának jókora munkamennyiséget biztosít, s így egy bizonyos fokú reális konkurrenciát idéz elő.

Ottlétem alkalmával a külföldi olasz gyarmatok bizottságának elnöknője megmutatta a világ minden részéből összegyűjtött olasz nyelvű lapokat, melyek száma több mint 500.

Kitünő példája ez az olasz kulturmisszióknak, de egyúttal a külföldön tartózkodó olaszok szolidaritásának is.

Propper Ernő.

Könyvismertetés.

Nyomdász-Évkönyv és Uti Kalauz 1907-re.

Szakegyesületünknek *Lerner Dezső* szaktársunk szerkesztette évkönyve megjelent, s kedves meglepetést keltett mindenfelé. Megszoktuk már, hogy ez a kis nyomdász-almanach tartalom és kiállítás dolgában évről-évre külömb legyen, de az idén a haladás határozottan nagyarányú. Bővebb lett a tartalom, s újabb meg szebb a külső.

A borítékrajz ifj. Aigner Antal mesteri munkája. Gyönyörű harmónia ömlik el rajta, s finomsága mellett is a célnak tökéletesen megfelelő. Tetőzi a hatást a könyvkötői munka szolid volta.

A címlap Bárány Nándor pályadíjas munkája. Egyszerű, de mégis megkapóan szép kompozíció. Kár, hogy másféle színű papírosra nyomtatott hirdetés van előtte.

Ami a tartalmat illeti: a naptári rész, posta-, távirtda- meg bélyegilletéki szabályok után Lerner Dezső szerkesztő rövid előszava, majd pedig Haraszi Józsefnek két nyomtatott ívet elfoglaló pályadíjas értekezése („A nyomógépek fejlődéséről“) következik. Rengeteg adathalmaz ez a cikk; szinte csodálatos az a türelem és buzgóság, amellyel írója a tömör anyagot rakásra hordta. Ilyen terjedelmes s mindamelllett tömör cikk e tárgyról szakirodalmunkban még nem jelent meg.

Kaczander József és Hrubik Géza szaktársaink cikkei következnek ezután. Az előbbi a *Mar-seillaise-ről* szól, s lángoló szabadságszeretet sugárzik ki minden sorából. A másiknak a címe: „Az egyéniség szabad kibontakozása“, s színes stílusával filozófiai kérdéseken tündöklik.

Az év történetét Lerner Dezső írta meg röviden, de velősen. Az ő munkája a nagyértékű statisztikai résznek a kidolgozása is, ami, bár száraznak gondolná az ember: könyvnyomtatóra nézve az elképzelhető legérdekesebb olvasmány. Megtudjuk belőle, hogy hát tulajdonképpen hányan vagyunk szedők, gépmesterek stb., milyenek a gazdasági viszonyaink, s mekkorát haladtunk egy esztendő óta.

Föltételezzük, hogy a Grafikai Szemle minden egyes olvasója megszerezte magának ezt az Évkönyvet (hiszen szervezett nyomdász úgyszólván el sem lehetne nélküle!), s ezért nem közlünk e statisztikából szemelvényeket. Nem mulaszthatjuk el azonban, hogy különösen ne figyelmeztessük a könyv eme részére szaktársainkat. Sokat tanulhatnak belőle; úgyszólván önmagukat ismerik meg, ha ezt a világosan megírt, terjedelmes cikket meg a keretében levő táblázatokat alaposan áttanulmányozzák.

A könyv többi részét a különféle munkadíj-szabályzatok, kilövési, elsődleti, n-számítási, munka-

bér-, papírosmennyiség-, kéziratkiszámítási stb. táblák, illetéknyilvántartási űrlapok, az egyesületi tájékoztató meg az uti kalauz foglalják el. Mindezeket ismerjük már az előző kötetekből. Értékük minden könyvnyomtatóra megbecsülhetetlen.

Külön mellékletképpen pontos kis utazási térképet találunk a könyvben. Ennek a haszna is nyilvánvaló.

A könyvnek különben a Világosság könyvnyomdával volt a nyomtatója. S ezzel már azt is megmondtuk, hogy technikai tekintetben alig is eshetik kifogás alá. Mert hiszen olyan szépen, olyan gondal állítja ki ez az ifjú nyomdával mindenképpen munkáját, hogy senki sem különben.

Kner Izidor: Ezmék és viaskodások.

Furcsa könyvet hozott a posta. A derék gyomai könyvnyomtató-mester összeszedte a szak- meg egyéb lapokban megjelent cikkeit, tetézte azokat néhány frissen csinált dolgozattal, garnirungképpen egy határ adomát meg öncsinálta képrejtvényt bigyesztett mögéjük, s barátai meg ismerősei épülésére s mulattatására négyszáz-oldalas pompás kötetet kerekített ki mindebből.

A könyv fejezetekre van osztva, s minden fejezet egy csomó önálló cikket foglal magában. A fejezetek csoportosítása különben ez: 1. közgazdaság és politika; 2. szocializmus; 3. polémiák; 4. nyomdászati szakcikk; 5. nyomdászati kereskedelmi szakcikk; 6. sajtóügyi szakcikk; 7. szépirodalom, humor. A négyszáz egynéhány oldalból mintegy százharminc foglalnak el a szigorú értelemben vett nyomdászati és sajtóügyi szakcikk, s ennél fogva a könyv jelentékeny részben szakmunkának vehető.

Szerzőnek a közgazdaságról, politikáról meg a szocializmusról szóló cikkeihez nem szólunk hozzá. Különösen az utóbbi fejezetben íráskott nézeteitől egy egész világegyetem választja el a magyar könyvnyomtatók legalább kilencven percentjének a fölfogását. Különben is: zavaros időkben, polémia hevében születtek meg e cikkek; valószínű, hogy azóta szerző is barátságosabb szemmel nézi a nyomdai munkások szervezkedését, s tán elismeri, hogy a mai világban a princípálisoknak valósággal mentesváruk az árszabályközösség. E nélkül belefuladnának a konkurrencia fertőjébe.

A „Polémiák“ közé odatévedt egy-két szenvedélyes hangon írott olyan cikk, amely a „Szocializmus“ fejezetből is bátran kimaradhatott volna. Nagy gyönyörűséggel olvastuk azonban azokat a cikkeket, amelyekben szerző a papírgyárosoknak meg a vigéceiknek, no meg egy pestvárosi nagy

nyomda ügynökeinek a manipulációit énekel meg. S midőn élhetlenebb kartársainak támadásai ellen védekeznek: lehetetlen, hogy igazat ne adjunk neki. Olyan jelentéktelen községben, mint Gyoma, országos hírűvé tenni a nyomdáját, s munkaminőség dolgában a fővárosi cégek legelseivel szemben is jól megállani a sarat: bizony nem kicsiny dolog, sőt talán meglehetősen zsenialitásra is vall.

Szaktechnikai meg kereskedelmi tárgyú dolgozatok, adomák stb. következnek ezután. Jóízű humorral, itt-ott maró szarkazmussal elegendes a szerző stílusa, s ezért nyomdász meg nem-nyomdász egyaránt élvezettel olvasná, ha ugyan a könyv e része külön is megjelennék valaha. Hiába: a stílus teszi az embert, s legyen bár a munka még olyan mélységesen tudományos: az ördög sem olvassa, ha döcögős meg nehézkes a nyelvezete. Példa rá a boldogult Mederschitzkynek három

darab értekezése, aminek e sorok írója már vagy tizenötször nekiült, de még máig sem sikerült végigküzdenie magát rajtok.

Kner Izidor a nagy magyar alföld népének nyelvezetén írja a cikkeit, valami sajátságos temperamentumosságot keverve belé, ami magával ragadja az olvasót, vagy legalább is érdeklődővé teszi a dolog iránt. Szinte kedvünk volna hozzá, hogy rámutassunk a dolgozataira, mondván: „Ime, így irjatok, ha azt akarjátok, hogy szaktechnikai firkáitokat más is elolvassa a szedőn meg a korrekton kívül!“

Szakcikkei legelsejének „Észszerűtlenségek“ a címe, s e füzetünkben mutatót is adunk belőle. Ugyanaz a stílus, ugyanaz az egészséges fölfogás jellemzi a többi szakdolgozatot is. Szakcikkeiben az öreg Kner (csak annyiban „öreg“, mert már kész szakíró fia van) mindig fején találja a szöveget.

Ortográfiai jegyzetek.

A mássalhangzók nyújtása.

Szedő szaktársaink jó része sehogy sem tud megbékélni az iskolai helyesírás amaz újításával, hogy a mássalhangzók nyújtása — az elválasztás esetét leszámítva — mindenkor csak egyszerűsítve jelölendő. Hogy tehát a *királylyal* helyett *királlyal*-t kell írniok meg szedniök. Az iskolai ortográfia követelte *c*-vel, az *aki* meg *ami* egybeszedésével, az idegen szók magyarosan írásával egyet-őre megbékéltek, sőt talán szívesen is vették a dolgot, de a ragozás következtében keletkezett mássalhangzó-nyújtás egyszerűbben való jelzése sehogy sem fér a fejükbe. Még mindig úgy okoskodnak, hogy ilyen esetekben az illető helyen két mássalhangzó hangzik. Ha a tisztelt szerző urak valamelyike véletlenül tisztán, pontosan és következetes ortográfiával írja is a kéziratát (csak véletlenül, mert alig van olyan író, aki hosszabb lélekzetű munkában is következetes maradna az ortográfiájához): még akkor sem akarózik szedő szaktársaink némelyikének az említett szabály megtartása. Ez az oka aztán, hogy a frissen készült iskolás könyvekben is jobbra a régi módi *melylyel*-féle írásmódot láthatjuk. S bizony sok víz folyik le még a Dunán, mire mindnyájan hozzászokunk az újabbikhoz meg helyesebbikhez.

Bosszú-e vagy boszu.

Az akadémia mássalhangzó-nyújtást lát ebben a szóban, s helyesírási szabályaiban csak a végső *u* betű hosszan vagy röviden való írásáról szól, mondván: „Mind a kiejtés, mind az írás ingadozik

az *ül ül* igeképzőben és névragban, továbbá az olyan *ú ü* végű névszókban, melyekben az *ú ü*-t nem érezzük képzőnek: tehát: *fordul, vitézül* vagy *fordul, vitézül*; *bosszú, gyűrű* vagy *bosszu, gyürü*; *hosszú, keserű* vagy *hosszu, keserü*; *kivül* vagy *kivül*.“ — E sorok írója sokfelé megfordult már szép Magyarországon, de nem emlékszik arra, hogy bárhol is megnyujtanák a *boszu* szó középső mássalhangzóját. Sőt még az *u*-t sem igen ejtik nyújtva. Valószínű, hogy a *boszu* (Rache, vengeance) két *sz-szel* való írásának egyszerűen csak az az oka, hogy közös eredetűnek tartják a *bosszankodni* (sich ärgern, se fâcher) igével. Hogy tényleg így van-e a dolog: a nyelvtörténet tudósainak a munkakörébe tartozik a kutatása, de még ha így is volna: a fonetikai elvek alapján megállapított helyesírásunkban tőszót nem írhatunk másképp, mint ahogy azt kimondjuk. Helyesen volna tehát: *boszu*.

Az angol helyesírás egyszerűsítése Amerikában.

Roosevelt elnök a minap kipécéztet az angol szótárból vagy háromszáz szót és elrendelte, hogy az államnyomda azokat jövőre az Egyesült Államok hivatalos kiadványain egyszerűsítve nyomtassa. Az egyszerűsítés főképp olyan betűk elhagyásában áll, amelyek a kiejtésben amúgy sem hangzanak. A „thorough“ szóból lesz jövőre *thoro*, a „favour“-ból *favor*, az „although“-ból *altho*, a „trough“-ból *thru*, a „programme“-ból *program*, stb. Fontos újítás még az *ed* képzőnek *t*-re való egyszerűsítése is, pl.: *addrest* az eddigi „addressed“, *wisht* a „wished“ helyett.

A francia helyesírás egyszerűsítése.

A francia akadémia évtizedek óta küzdök a helyesírás egyszerűsítésével, de eddig nem tudott megállapodásra jutni, úgy hogy most ott is miniszteri rendelettel akarnak egységes iskolai ortográfiát életbe léptetni. Éppen úgy, mint nálunk tette négy év előtt Wlassics Gyula akkori kultuszminiszterünk.

Az új francia helyesírás fő elve az etimologikus írásmód marad, de jelentékeny egyszerűsítésekkel: *y*-t csak akkor használnak, ha ennek kettős *i*-képpen kell hangzania; az *x* többes ragképpen való használatát megszüntik, helyette mindenütt *s*-et írnak; az *rh*-t és *th*-t *r*-re illetőleg *t*-re egyszerűsítik; a *ph*-ből többnyire *f* lesz; a *g*-t pedig *e* és *i* előtt a *j* váltja föl.

Nyomdászattörténelmi apróságok.

A „stereotípiá” szó eredete.

Lexikonok és nyomdászattörténelmi munkák egyértelműleg azt állítják, hogy a „stereotípiá” elnevezést a híres párisi könyvnyomtató Didot adta 1795-ben a maga szedésbiztosító eljárásának. Ő nyomtatta ugyanis ez időben Callet logaritmus-tábláit, amelyek több mint 3000 számot tettek ki, s annyira kényes természetűek voltak, hogy egyetlen hiba makulaturává tehetné volna az egész nyomtatványt. Hogy Didot a szedést eldőlés meg eltolódás ellen biztosítsa: a kolumnákat a talpukon összeforrasztotta, az ilyenformán most már szilárdan összeálló szedést görög szóval *sztereosz*-nak, az eljárást magát *sztereotípiának* nevezve el. Az eljárás különben már akkor sem volt új: a hallei árva-házi nyomda már a XVIII. század közepén megcselekedte azt. Most azonban egy német szakíró azt süti ki, hogy nemcsak hogy az eljárás maga, hanem az elnevezés is régibb eredetű. A „*Mercure de France*” 1786 március 25-iki száma ugyanis valami *Pingeron* nevű mehanikusnak a levelét közli, amelyben ez azt mondja, hogy ha talkumból, gipszből, agyagból, tisztítókenőcsből és formázó-homokból álló masszát szedésre nyomunk és az így keletkezett formába olvasztott betűfémeket öntünk: igen vékony táblácskák állanak elő, amelyek azonban kettőzéssel vastagíthatók. A művek kiadása így *stereotip* lehetne, s különösen sok megtakarítás állhatna elő a papirosra való költségeknél, amennyiben csak annyit kellene egyszerre valamely munkából nyomtatni, amennyire éppen szükség van.” Kissé alább így folytatja *Pingeron*: „Immár több mint harminc esztendeje van egy olyan eljárásom, amellyel a szedéseket rendkívüli módon meg lehetne sokszorosítani; de a vele esetleg űzhető visszaélések elkerülése okáért jónak láttam az egészet titokban tartani.”

A stereotípiá föltalálási időszakában különben a kísérletezők mindegyike más-más szóval igyekezett megnevezni a stereotípiát, úgy hogy egész kis szóárt lehetne összeállítani ez elnevezésekből.

Anyaegyesületünk történetéből.

Zaka Lajos szaktársunk írja a *Typographiában*: „November 4-ikén volt harminc éve, hogy az akkor már tizenhat év óta főnnálló segélyző és tíz év óta főnnálló önképző egyesület egyesült. Ez a dátum azért fontos egyesületünk történetében, mert ettől az időtől kezdődik az önképző osztály révén a szabadabb szellem megnyilvánulása és a segélyző osztályokban a segélyek fokozatos emelkedése, valamint később (1877) az árvasegély és még később (1889) a napi viatikum behozatala. Érdekes megemlíteni, hogy az egyesülés nem ment simán, mert a konzervatív elemek ellene voltak és csak úgy történhetett meg, hogy a régi tagok nem voltak kötelesek az önképző osztálynak is tagjaivá lenni, és ez csak az önként belépőkre és az új tagokra volt kötelező. Közel húsz év kellett ahhoz, míg az öregek vagy mind kihaltak vagy önként beléptek, és így mindenkire kötelező lett az összes osztályokba való befizetés. Az egyesülés megtörténtekor az első mérleg szerint az összes bevétel (14 hónap alatt, 18.713 forint 83 krajcár volt, amiből betegsegélyre 6493·37, temetésekre 1330·00, rokkantsegélyre 810·—, özvegysegélyre 420·—, árvasegélyre 48·—, a munkanélküliek és átutazók segélyezésére pedig 2701·— forintot fizetett ki az egyesület. Ez, amint tudjuk, ma már megtízszereződött. A tagok száma akkor 500 volt, ma pedig 5000. Az egyesüléskor volt 12 beteg, ma több mint 120; rokkant volt 6, ma több mint 100; árva 4, ma 120. — Megemlítjük még, hogy ekkor alkalmazta az egyesület az első állandó hivatalnokot, Steiner Adolfot, és ugyancsak ebben az évben, halottak napján, állítottuk föl közadakozásból Sauervein Géza sírkövét. Az országos egyesület érdekében is már ekkor megindult a komoly eszmecsere, ami azonban csak tíz év múlva vezetett eredményre. Röviden ennyit az évfordulóról, hisz ennyi is elég, mert bárki maga is megteheti az összehasonlítást az akkori szerény és a mostani hatalmas állapotok között.”

Nyomatványkritika.

Bagó Márton és Fia könyvnyomdájának gépmesterétől, *Keszler Vilmostól* egy határ mindenféle nyomtatványt kaptunk megtekintés végett. Nem annyira a szedés érdekes rajtuk, mint inkább a nyomtatás, meg főképpen a köztük levő sok szép lemezvésési munka. Akárhány munka azonban egészen Keszler Vilmos tervezése. Az alapnyomati lemezek közt volt kéregpapirosból való, Mäser-, celluloid- meg körtefa-lemez; egyik precízebb kidolgozású a másiknál, s valamennyi biztos kézről és végtelen türelemről tanuskodik. Láttunk a gyűjteményben olyan nyomtatványokat is, amelyek lemeze moiré-papirosról való leöntéssel készült; ismét másokon a szelenotípiái eljárással próbálkozott meg — teljes sikerrel — a csinálójuk. Fényes példáját láthatjuk a Bagó-nyomda nyomtatványain annak, hogy mire képes a közepes, de sőt a kisebb nyomda is, ha jelesebb munkaerő áll a rendelkezésére.

Ismeretlen beküldőtől plakátot kaptunk, amelyen valami *ujpesti* csepűrágó rémséges magyarsággal hirdeti Magyarországot „legfiatalabb és legnehezebb leánykáját”. A leányzóhoz semmi közünk, a plakát azonban valósággal dühbe hozott bennünket. Annyi technikai meg helyesírási hiba van benne, hogy a Saphir-féle műintézet remekein se különben. Ráadásul még autotípiát nyomtattak a símitatlan plakát-papirosra. Az igaz, hogy nagyszámú ismerőseink közül senki sem tudta eddig kisütni, hogy mit ábrázol. A szakbutaságnak ezt a gyönyörű dokumentumát eltettük Szakkörünk nyomtatványgyűjteményébe, hogy a késő utókor is gyönyörködhessek benne.

Ritka szép nyomtatványgyűjteményt láttunk a *Jókai-nyomdából*. E nyomdának egy idő óta Berger és Schimek szaktársaink a tulajdonosai, s odaadó tevékenységükkel egyszeriben magas színvonalra emelték nyomdájukat. Schimek szaktárunknak különben is nagy a híre; hosszú időközön át volt a Hornyánszky-nyomda színnyomó gépmestere, s e minőségben valósággal diadalokat aratott a munkáival. Amióta önállóvá lett, úgy látszik megkét-szereződött a buzgósága; legújabb színnyomataiban szinte önmagát mulja fölül.

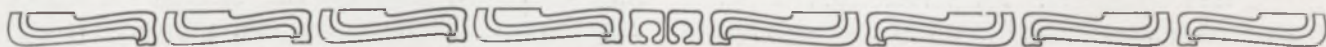
„Szocializmus” a címe a Népszava könyvkereskedés kiadásában megjelenő első magyar szociáldemokrata folyóiratnak. A *Világosság* nyomtatja, s ez meg is látszik rajta Gondos szedéstechnika, figyelmes nyomtatás jellemzi az Elzevir-metszésű betűkből szedett füzetet.

Gyönyörűen kiállított füzetet kaptunk a *Pallas-nyomdából*. Fuchs Zsigmond szaktársunk jubileumára készült, s izléses voltával messze túlszárnyalja a hasonló füzetkéket. Jövő számunkban bővebben szólunk a füzetéről is, meg az érdemes jubilánsról is.

Hogy a német sógor miképpen szedi meg a magyar szöveget, nagyszerű példáját láthatjuk a most szélteben használt maláta-cukorkák skatulyáján. Ezek szövege betűről-betűre így hangzik:

Ezen mell-malátacukorkák

azon kitűnő befolyásuk, által, elyet az összes legosövek nyaknártyáira, gyakorolnák köhögés, rekedtség és metihajok elleu nagyou sikeres szernek talaltattak. Különösen pedig azért dicsérendők hogy az emésztést nem háborgatják.

Előfizetési fölhívás a Magyar Nyomdászok Évkönyve 1907-iki évfolyamára.

Ország-világ elismerte tavaly a Könyvnyomdászok Szakköre Évkönyvének a sikerét. A legjelesebb művészeti és szakfolyóiratok lelkes dicsérettel adóztak annak a hatalmas nyomdászközösségnek, amely ily díszes kiállítású és tartalmas könyv előteremtésére képes.

Az idén, november végén megjelenő huszonkettedik kötet még különb lesz. Tartalmáról már előre is kijelenthetjük, hogy magosabb színvonalú lesz az eddigieknél is; biztosítja ezt az a jeles szakírói gárda, amely már eddig is szavát adta, hogy teljes erejével támogat az évkönyvcsinálás munkájában. Szóba kerül az Évkönyvben minden olyan tárgy, amely a legutóbbi időben aktuálisnak mutatkozott. A szedésre vonatkozó művészi elvek taglalása közben nem feledkezünk meg az egyéb munkakörökben szükséges tudnivalókról sem. Ami pedig a kiállítását illeti: eddigi kilátásaink szerint semmi esetre

sem marad az idejé mögött. Mesterszedőinknek, gépmestereinknek színe-java itt teszi majd közkinccsé a maga technikai és művészeti tudását.

Az Évkönyv folytonos nagyobbodásának természetes következménye, hogy az árát némi csekély összeggel fölemeltük. Aki azonban július haváig Szakkörünkbe beiratkozott, s tagsági illetékeit rendszeresen fizeti: ingyen kapja meg az Évkönyvet is. Az előfizetési ár különben helyben 2 korona, vidéken portómentes küldéssel 2 korona 30 fillér, amely összeg december hó 3-áig a Grafikai Szemle kiadóhivatalának megküldendő. Megjelenés után 3 korona lesz az Évkönyv ára (vidéken 3 korona 30 fillér). Gyűjtőknek minden eladott és kifizetett tíz példány után egy tiszteletpéldányt adunk.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából: *Novák László*, szerkesztő.

Nyomtatási technika.

Átfutó szövegű levélborítékok nyomtatása.

Az ilyen levélborítékok nyomtatásakor a szöveg vagy az ez alatt levő lénia többnyire ráesik a ragasztékra, aminek következtében az illető betűk, illetőleg vonalak igen gyakran tönkre is mennek, annál is inkább, mert a gummi e helyeken rendszerint igen keménnyé teszi a papírost. Nagy példányszámú levélborítékokat éppen ezért stereotípiáról ajánlatos nyomtatnunk. Kisebb példányszámúaknál ez nem lévén lehetséges, egyengetéskor a következőképpen enyhíthetjük a bajt: Az illesztéket pontosan beállítva, úgy intézzük a nyomást, hogy az a ragasztékos helyen éppen jól adódjék ki. Vékony egyengető-papírost eresztve most át a gépen: megláthatjuk, mi nyomódik nagyon erősen és mit kell még aláakni. A szedés nagyságához képest egy vagy két egyengetőlap elég, s azután az egészet vékony papírossal leföldjük. — A levélborítékok nyomtatásának előkészítése különben még másképpen is történhetik: az illető borítékra levonatot készítve, ebből ama részeket, amelyek nem esnek a ragasztékos helyre, kivágjuk s az egyengető-lap megfelelő helyére ragasztjuk.

Az ívek gyűrődése nyomtatás közben.

Az ívek gyűrődése nyomtatás közben nagyrészt a forma minőségével van kapcsolatban. Keretes szedéseknél, valamint oly formáknál, melyeken nagyobb üres terek mellett tömör részek is vannak, s ezáltal hol gyengébb, hol meg erősebb nyomást igényelnek, igen gyakori a gyűrődés. De ugyanez megeshet legtöbbször plakátoknál, melyek nagy betűkkel szedvék vagy függélyesen avagy haránt futó vonalakkal. Ha történetesen a plakát felső része nagyobb fabetűkből áll: az egyengetés a nyomóhengernek ezen a részén erősebb lesz, mint az alsó részén; ezáltal pedig a papíros természetes körfutása nem szabályszerű, ennek pedig

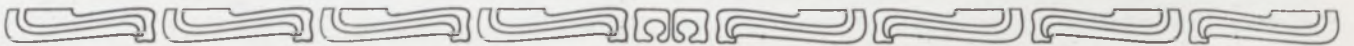
következménye a gyűrődés a papíros alsó részén. Ha azonban a fabetűket alulról egyengetjük, a papíros körforgása természetes marad és simán kerül ki. Keretes szedéseknél rendszerint abban keressük a hibát, hogy a nyomás közben a szedés és papíros közé szorult levegő okozza azt; pedig legtöbb esetben ez nem áll. Nagyon fontos az, hogy a keret vagy a belső szöveg közül melyik kívánja az erősebb nyomást. Első esetben a gyűrődés gyakoribb; oldalszalag vezetésénél az iv könnyen torlódik, leereszkedik középen s a keret erős nyomása által ez fokozódik; természetes, hogy a gyűrődés elkerülhetetlen, ha a keret túlságosan van aláakva a nyomóhengeren. Ügyelni kell arra mindenkor, hogy a forma vége gyengébb nyomást kapjon, mint az eleje. Előfordulnak azonban közönséges tömör szedéseknél is gyűrődések. De vannak más körülmények is, melyek a gyűrődés okozói. Az alsó szalag egyenetlen megszorítása, túlságos erős nyomás, vékony papíros, erős festék, a fogak egyenetlen állítása s minden olyan körülmény, mely az iv szabad, sima futását akadályozza: részt vehet a gyűrődés előidézésében.

Ny. M.

Négy szín nyomtatása egyszerre.

Egyszerre négy színt lehet nyomtatni bármily tégelyes sajtón egy külföldi festékgyáros által feltalált festékféle segítségével. Amint az általa nyomtatott prospektuson észrevettük, a színek élénkességükből kissé veszítenek, s egyes szavakat nem lehet különböző színekkel nyomtatni, csakis egész sorokat. A rövid életű s alig ismert ily irányú magyar találmánytól abban különbözik ez a külföldi találmány, hogy míg az előbbinél a szedést záró keretet kellett minden szín után emelni vagy leengedni, addig az utóbbinál valami festékféléről van szó, amely a színeket nyomás közben nem engedi egybefolyjni.

St.

Betűöntödei ujdonságok.

A berlini *H. Berthold A.-G.* és a stuttgarti *Bauer & Co.* testvér cégek „Sorbonne“ betűjéről mult füzetünkben már szólottunk. Most egy hirdetésünk keretében (261. oldal) mutatunk be szövegrészt e pompás betűből. Amint olvasóink láthatják, egyformán alkalmas az könyveknek és akcidenis nyomtatványoknak az előállításához, s erőteljes vonásainak egyenletessége meg a hajszálnyi vonalak elkerülése révén tartóssága is kétségen kívüli.

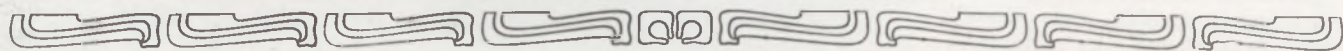
A Berthold-féle betűöntöde különben igen érdekes pályázatot hirdetett a napokban, s ezen részt vehetnek a magyar mesterszedők is. A pályázat célja, hogy Bertholdék „Anker“ nevű ornamentum-sorozatának kizárólagos fölhasználásával jó szedéstervezetek készüljenek, illetőleg hogy e sorozatok fölhasználhatóságának újabb módjai juthassanak az öntöde tudomására. A pályadíjak száma összesen 13; az első díj 50, a második 35, a harmadik

pedig 20 korona ; a további tíz díj egyenkint 10 — 10 koronából áll. Az öntöde azonban ezenkívül a díjat nem kapott tervezetek bármelyikét is megveheti 10 koronájával. Ami a szöveget illeti : csak a „Corinna“ vagy „Sorbonne“ betűfajta vehető hozzá ; az ezeket bemutató mintalapokat — valamint az „Anker“-sorozatot tartalmazókat is — levélbeli megkeresésre szívesen megküldik a cég budapesti képviselői : Pusztafi és Társa, Pannonia-utca 2b). — A pályamunkák mindegyikét külön jeligével kell ellátni ; a pályázó nevét és lakóhelyét lezárt külön borítéknak kell tartalmaznia, ennek külsején a jeligével, vagy ha több tervezetet készített az illető : a jeligékkel. A lehetőségig kell törekedni arra, hogy a pályaművek ne legyenek összehajtvá vagy összegöngyölvé, s az egész küldeményt tartalmazó boríték alsó bal oldalára a következő szöveget kell írni : „Zur Anker-Konkurrenz“. A beküldési határidő 1907 január 25-ike, a rendeltetési cím pedig : „Graphische Gesellschaft, Wien XII, Ruckergasse 12“. Pályabírákúl Unger A. W. tanár, Frisch Jusztin dr., Novotny Móríc, Hoffmann Ágost, Heilmayer József urak Bécsből és a cég egy kiküldöttje fognak szerepelni.

Scholz Ede bécsi öntödéje „Schwarzweiss-Einfassung“ néven jól használható új keretfajta bocsátott nemrégiben forgalomba, s tanfolyamaink

kísérleti nyomdáját is jókora mennyiséggel lepte meg belőle. Az új dísz kitűnően használható hirdetések meg színes akcicens nyomtatványok szedésére, s nagy előnye, hogy egyes darabjai önmagukban lezárt motivumokat alkotnak. A szorosan való kapcsolódás ennélfogva fölöslegessé van téve, ami megbecsülhetetlen előnye e keretfajtanak. Sokkalta hosszabb ideig használható ugyanis ennek a révén, mert hiszen — mint köztudomású — a szoros kapcsolódásra tervezett díszek tartósságának a széleik idő előtt való lekopása meglehetősen szűk időhatárt szab.

A hamburgi *Genzsch & Heyse* cég „Albingia“ névvel érdekes újabb verzális betűsorozatot bocsátott közre. A betű modern groteszkre emlékeztetne, de bensejének nagy része ki van vésve, úgy hogy csak egy vékony vonal marad benne. A konturral együtt tehát három párhuzamos vonalból áll minden betű. Amilyen egyszerű a gondolat, olyan jó, mert az e betűkből szedett sorok pompás hatásúak. — Ugyanez a betűöntöde „Mignon“ néven Empire-stílusos új díszítő-sorozatot is alkotott. E dísznek rózsák, szívalakú levelek meg itt-ott szalagok az alkotó elemei, s tisztán síkétkíményes rajza meg az elrendezésben megnyilvánult újszerű fölfogás révén meglehetősen elűt a most már itt-ott sablonosnak látszó egyéb empire-díszektől.

Szakoktatás.

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamai.

A tanfolyamok második ciklusa november hó 11-én kezdődött meg az órás- és mechanikai iskola épületében (Tavaszmező-utca 15). E ciklus keretében a következő tanfolyamok létesítettek :

I. *Tipográfiai vázlatkészítés és mesterszedés* (munkavezető : *Löwy Salamon* és *Prüner Arnold*), minden vasárnap délelőtt 8—10 óráig.

II. *Tipográfiai vázlatkészítés és mesterszedés* (munkavezető : *Kún Mihály*), minden vasárnap délelőtt 11-től 1 $\frac{1}{2}$ óráig.

III. *Nyomatás-technika* (munkavezetők : *Bauer Henrik*, *Löw Dezső*), vasárnaponként délelőtt 8—12 óráig. Az utóbbit csak a gépmester szaktársak látogathatják.

IV. *A stereotípiá mint a mesterszedés kisegítő eszköze* (előadó : *Hoffmann Antal*), minden kedden este 8-tól 10 óráig.

A tanítás rendben, programmszerűleg folyik.

A szaktanfolyamok keretében tervezett önálló előadások közül kettő tartatott meg e hónapban.

Az egyik *Löw Dezső* volt *Schulz János* regiszter-beállító készülékéről, a másik *Komáromy Mihály dr.-é* a szimmetrikus nyomdabetűkről. Érdekességüknél fogva mindkét előadást ismertetni fogjuk a jövő havi füzetünkben.

Kurzweil János festékgyáros úr ismét nagy hálaára kötelezte tanfolyamainkat : a gyorsajtó festékező hengereit, amelyeket néhány héten keresztül osztott állapotban kellett használnunk, újra körülöntötte a maga kitűnő hengermasszájával.

Szaktanfolyamok Párisban.

A maradiaknak nevezett francia könyvnyomtatók is ráléptek már a szakbeli önképzésnek erre a helyes útjára, s október 21-ikén a párisi Montparnasse negyedben szaktanfolyamokat nyitottak. E tanfolyamok tárgyaiul a modern szedést meg a nyomtatást, a hangjegyszedést meg az idegen nyelvek tanítását vették föl. Az oktatás vasárnaponként történik és teljesen ingyenes. Kicsiny nyomdáról meg egyéb tanítási segédeszközökről is gondoskodtak.

Vegyes közlemények.

Halálozások. Az anyaegyesület kolozsvári kerületének dísz-elnöke, *Vogel Károly* e hó 12-én, 77 éves korában meghalt. Derék öreg kollegánk nemrég, április 15-én ünnepelte nyomdászkodásának hatvan-éves jubileumát, még pedig pályatársainak olyan örömmel és szeretettel teljes részvétele mellett, ami még a mi könnyen hevülő nyomdásztársadalmunkban is ritkaság. Meg is érdemelte ezt, mert hosszú életén által mindéig becsületos szaktárs és humánus ember volt. Jubileuma után nyugalomba vonult, ezt azonban — sajna — nem sokáig élvezhette. — *Meyer Vilmos* szaktársunk, a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság személyzetének régi és közkedvelt tagja, e hó 9-én, 47 éves korában meghalt. — Az ex-libris-gyűjtők egyik legfáradhatatlanabbika, *Leiningen-Westerburg Emich Károly gróf* hirtelenében meghalt a München melletti Pasingban. Az elhunytak Magyarországon is széleskörű ismeretése volt, s ex-libris-gyűjtőink majd mindegyike összeköttetésben volt vele. Ex-libriseinek a száma meghaladta a harminczet, s ezek most végrendelete értelmében a nürnbergi Germanisches Museum birtokába jutnak. — *Elissen Károly*, az Elissen, Roeder & Co. thesientali papírgyárának a főnöke és egyszerűs mind az osztrák és magyar papírgyárosok egyesületének elnöke, október hó 31-én hirtelen meghalt. — Bécsből jelentik, hogy *Kralik Emil* szaktársunk, az Arbeiter-Zeitung felelős szerkesztője e hó 17-én meghalt. Már hosszabb ideje súlyos májbjában szenvedett, amely azonban néhány hónappal ezelőtt jobbra fordult. Kralik résztvett a bécsi munkásképző párisi kirándulásán, de mire hazajött, ágyba feküdt és két-három heti szenvedés után meghalt. Mindössze 43 éves volt. Fiatalabb éveiben betűszedő volt, majd a szervezet lapjának, a Vorwärts-nek szerkesztője lett, amikor pedig az Arbeiter-Zeitung napilappá alakult át, ennek szerkesztőségében fejtett ki tevékenységet. Először a helyi, majd a szociálpolitikai, végre a községi rovat vezetője volt, míg legutóbb ő lett a lap felelős szerkesztője.

Jubileum. A bécs-hernalsi *Anger József és Fiai* gépgyár és vasöntöde a mult hónapban ünnepelte főnállásának 40-esztendősi jubileumát.

„Az Ország“ lapkiadó részvénytársaság, mely csak nemrégiben alakult, november 14-én tartott közgyűlésében a vállalat fölszámolását határozta el.

Vasutasok nyomdája. A vasutasok „szentkoronás“ szövetsége megvette a Fuchs Samu és Társa nyomdáját. 21,000 koronát adott érte.

Az Egyetértés hírlapkiadó, irodalmi és nyomdai részvénytársaság a fölszámolást befejezte. A részvényeseknek természetesen semmi sem jutott. Hiába volt tehát az árszabályconkítás, a „krajcáros sorok“ rendszere, de sőt még tekintélyes kormányssubvenció is: ezt a szerencsétlen vállalatot nem menthette meg már semmi sem.

Hirsch-Lipót-alapítvány. A Franklin-Társulat nyomdai szakszemélyzete által, érdemes igazgatója nevére létesített Hirsch-Lipót-alapítvány kamatait, melyek minden évben Lipót napján kerülnek szétosztásra, ez évben ismét négy intézetbeli rokkant betűszedő élvezte, nevezeten Prohászka József, Juhász János, Horzény Ferenc és Erényi Ferenc.

Nyilvános kereskedelmi szakkönyvtár. A m. kir. Kereskedelmi Múzeum szakkönyvtára, mely több mint 13.000 kereskedelmi érdekű könyvet (címtárakat, gazdasági jelentéseket, áruforgalmi kimutatásokat stb.) tartalmaz, rendszeren délelőtt 9—2 óráig van nyitva. E héttől kezdődőleg a téli hónapokban a szakkönyvtár hetenként kétszer (kedden és pénteken) este 6—8-ig is nyitva van. A könyvtárba mintegy 150 bel- és külföldi szaklap is jár.

Ujság-tröszt készül Olaszországban. A kezdeményező lépéseket a római Tribuna kiadója, Roux szenátor tette meg. A tröszt birtokában lesz néhány még alapításra váró ujságban kívül a torinói Stampa, a nápolyi Mattino és Ora, s a genovai Secolo XIX. Különös, hogy a mai világban már senki sem ütközik meg az ilyesmin; pedig hát az ujságtröszt az elképzelhető legerkölcselebb valami.

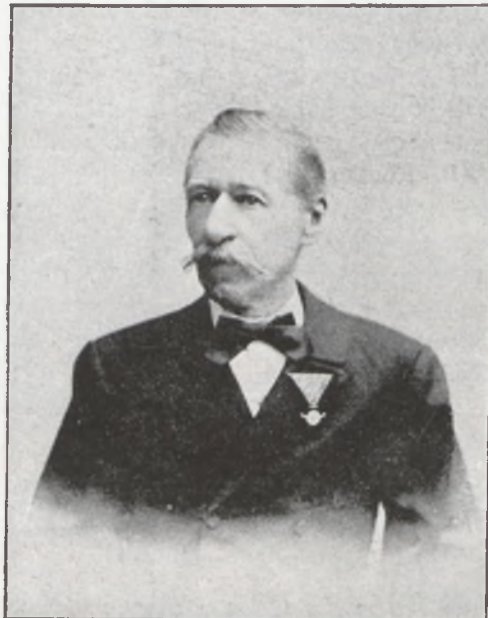
Pénzintézeti, irodai felszerelések műintézete r.-t. céggel Budapesten új vállalat van alakulóban, melynek célja pénzintézetek és szövetkezetek számára egyöntetű üzleti könyvek és mindennemű nyomtatványok, irodaszerezések stb. előállítására. A részvénytőke 500,000 korona (2500 darab 200-koronás részvény). Az

alapítók élén értesülésünk szerint Mándy Lajos nyugalmazott miniszteri tanácsos áll.

A német árszabályügyi hivatal jelentése szerint a németországi nyomdák száma ez év március havában 5202 volt, 51,672 munkással. Az utóbbiak közül 47,640 az árszabály-közösség alapján kapta a fizetését. Minimuma volt közülök 12,412-nek, minimumnál magasabb díjazásban részesült 35,028.

A Révai testvérek irodalmi intézet r.-t. 1905/6. mérlegét 525,163 korona brutto bevétel mellett, a mult évről áthozott 9525 koronával együtt, 103,335 korona tiszta nyereséggel zárta le az előző évi 105,307 koronával szemben, ami a 800,000 korona alaptőke 13-19%-os kamatozásának felel meg.

Bécsi szaktársak Budapesten. Az ezelőtt egy évvel megpendített szép eszme, hogy bécsi szaktársainkat vendégekkül lássuk nálunk, s ezáltal a kölcsönös viszony szorosabbá tétessék: a megvalósulás stádiumába jutott. Ugyanis e hó 18-án, a Magyarországi Könyvnyomdászok Szakegyesülete vezetésével s az összes fővárosi nyomdászörök bevonásával, külön e célra rendező bizottság alakult, amely hivatva lesz e nemes eszmét megvalósítani, bécsi szaktársainkat pedig meggyőzni a magyar nyomdászok hatalmas és fegyelmezett szervezetének előrehaladásáról.

Vogel Károly.

Milyen legyen a modern árjegyzék? Ilyen címmel jó kis cikkcske jelent meg Radványi V. László dr. új lapjában, az „Üzlet”-ben. Így szól: „A modern árjegyzék legyen kimerítő és érdekes. Nem elegendő azonban, ha az árjegyzék pusztán az árúkat, s azok árának felsorolását tartalmazza, mely felsorolást a fizetési feltételek ismertetése, esetleg egy szokásos előszó is megelőzi. Természetes valami az is, hogy az ábrák jók és az egyes cikkek leírásai szabatosak legyenek. Egy egész sereg sok minden más szempont van még azonban, mit egy jó árjegyzék összeállításánál szem előtt kell tartani. Így például a legkevesebb árjegyzékben látunk úgynevezett „megrendelési módzatokat” is feltüntetve, holott azok az árjegyzékek célszerű kiegészítő részét képeznek. Egyes cégek — s itt különösen a nagyobb cégekre utalunk — helyesen cselekednének, ha vevőköriüket kitanítanák arra, miképp lehet távirati úton (kellő rövidítések használatával) megrendeléseket küldeni. A fuvartételek összeállítása a fontosabb állomásokról (természetesen felelősség nélkül állítva össze az adatokat) nagy szolgálatot jelent egyes vevőkre nézve, mert az illetők megkíméltetnek attól, hogy a kívánt adatokat nehezebben hozzáférhető és nehezebben kezelhető könyvekből kikeressék. Kivitelre dolgozó cégek helyesen cselekesznek akkor, ha a különböző mértékekről és pénznemekről összehasonlító táblázatot adnak. Nem felesleges a gyári, illetve védőjegyről, valamint a csomagolási módokról néhány sorban felvilágosítást adni. Nagyon ajánlatos, ha utalunk azon kísérletekre és próbákra, melyeket mások, esetleg hivatalos körök, a kérdéses gyártmánnyal tettek, az árúkat használhatóságát, illetve versenyképességét bizonyítva ezzel. Bizonyos cikkeknel nem felesleges dolog, ha az árjegyzékben használati utasításnak is tért adunk. A közönség figyelmét felhívni bizonyos vélt hibákra, illetve útmutatással szolgálni arra nézve, hogy azok miképp kerülhetők el, éppenséggel nem felesleges dolog. Annál is inkább kell erről megemlékezni, mert közismert dolog, hogy tudatlanság vagy hibás használat folytán akárhány tárgy elromlik és hasznavehetetlenné válik. Kiállítási érmeknek feltüntetése, elismerő leveleknek leközlése, esetleg hű képmásban, mindig megteszik hatásukat. Ha a nagykereskedő vagy gyáros ad ki árjegyzéket, jól teszi, ha kereskedő-vevőit figyelmezteti arra, hogy az árjegyzék csak saját használatra szolgál és azt a fogyasztó nagyközönség kezébe ne adják. A fontosabb közölni valókat célszerű egy külön, színes papirosra nyomtatni, s azt az árjegyzékbe beragasztani. Költséges kiállítású árjegyzékekről megjegyezhető az, hogy amennyiben a címzett az iránt nem érdeklődik, úgy annak visszaküldése volna helyénvaló. A szerzői tulajdonjog fenntartása az árjegyzéket illetően külön fejezetet érdemelne. Elég ezúttal megjegyezni azt, hogy árjegyzékünk ábráinak mások részéről történő jogtalan felhasználását úgy akadályozhatjuk meg, ha az ábrákat cégünk szövegével, vagy védőjegyünkkel (egy más színű világos felülnyomást használva) átnyomatjuk. A gyárosok gyáruk, kereskedők üzletük helyiségeinek képben és írásban való leírását adhatják, régebbi cégek a cég történetét is elmondhatják. Lehet cikkenként, illetve árucsoportonként külön árlapokat, illetve árjegyzékeket is kiadni. Jó dolog azonban, ha a különböző árlapok, illetve árjegyzékek alakja egyforma, hogy azok egy nagy árjegyzékké összesíthetők legyenek. Az árjegyzék végén egy pár üres lapot hagyjunk későbbi feljegyzések számára. Ugyancsak kívánatos újabb cikkekről, illetve árváltozásokról pótarjegyzékeket kibocsátani. Egyes szakokban, mint például a szövöttárú-szakban, az árúkat anyagából eredeti mintadarabokat csatolni költ-

séges, de hasznos újítás. Ötletes dolog végül a lapokban az árjegyzék megjelenését előre hirdetni.“

A messzeségbe való fotográfálás tökéletesítése. Korn müncheni egyetemi tanár tökéletesítette most fototelegráfiai készülékét. Az új találmány már jelenlegi állapotában is a legszebb reményekkel kecsegtet, mert a tökéletesített készülékkel való első próba kitünően sikerült. Az első kísérlet 20 percig tartott. A felaláló a negatív lemezt elhelyezte a leadó készülék fémtartójába és 20 perc múlva Korn segédje az 1800 kilométer hosszú vezetéken át megtáviratozott negatív képet a felvevő készülék sötét kamarájából kivette. A kép mindenben tökéletesen hasonmása volt az eredeti fényképnek. A többi kísérlet is nagyon jól sikerült. Az átviteli ideje a fényképeknek csökkent. Most már egy 13×18 centiméter nagyságú kép átvitelére elegendő hat perc. A módosított új készüléknek lényeges alkotó része egy oldalt alkalmazott galvanométer és nagy szerep jut benne a szelénlemeznek, valamint a Nernst-féle lámpának.

A drótfűzés ellen. Az Országos Iparegyesület papirosipari szakosztálya figyelmébe ajánlja a hazai papírkereskedőknek és irkakészítőknél a vallás- és közoktatásügyi miniszter következő leiratát: „A legtöbb külföldi állam iskoláiban a dróttal fűzött irkák helyett — arra való tekintettel, hogy ilyen fűzetek használata nem ritkán szerencsétlenségek okozójává vált — fonállal varrt fűzeteket gyártanak, illetve használnak. Nehogy hazai tanintézetünk az iskolai gyermekek testi épségének megvédése érdekében a hazai ipar rovására külföldi gyártmányokat legyenek kénytelenek igénybe venni, felkérem a Címet, hívja fel a hazai papírkereskedőket, irkakészítőket és irkaelárusítókat, hogy az irkákat a fentebb említett okokra való figyelemmel ezúttal ne dróttal, hanem cérnával fűzzék össze és úgy hozzák forgalomba.“

Az ügynöki jutalék. Egy konkrét esetről kifolyólag a Kuria kimondta, hogy állandó gyakorlaton alapuló kereskedelmi jogszokást képez, hogy az ügynök az általa közvetített ügyletek után kikötött jutalékát, más megállapodás hiányában, csak akkor követelheti, ha a vonatkozó ügylet lebonyolítatván, a vételár tényleg befolyt; hacsak az ügynök nem igazolja, hogy a vételár a megbízójának hibájából nem folyt be.

Szabadalmazott magyar gyártmányú íróaljazat. A Szekszárdon gyártott Molnár-féle íróaljazat a m. kir. szabadalmi hivatal által szabadalmat nyert. Ezen íróaljazat teljesen pótolja, sőt felülmulja célszerűség, csinos kivitel és olcsó ár tekintetében az osztrák gyártmányú Engel-féle íróaljazatot. Bizonyítja azon körülmény is, hogy Magyarország előkelő nagy cégeinek és gyárosainak rendelésén kívül nemcsak Ausztriából, hanem a szomszédos tartományokból is nagymennyiségű rendelést tettek már az — alig néhány hete forgalomban levő — újdonságból. A találmány tárgyát látható heti naptárral egyesített íróaljazat képezi, mely beosztása és ügyes elrendezése által a gyakorlati követelményeknek minden tekintetben megfelel. Az aljazat alkotó minden egyes ítócsésze teljes évi naptár, feljegyzéssel, hasznos tudnivalókkal (bélyegilletékek stb.), azonkívül az ítócsésze saját üzleti reklámhirdetéssel van ellátva, mindamellét még előjegyzésnek is marad hely, míg fenn az összes heti naptárlapokat befogadó és zsebszerű táskába van megfelelő kivágásokkal elrendezve. Ezen íróaljazat magyar és német kiadásban jelenik meg a jövő 1907. évre. — *Legszebb és legszolidabb újévi ajándék a cég megrendelőinek.* Megrendelhető Molnár Mór könyvnyomda-, könyvkötészet- és vonalzó-intézetében Szekszárdon. — Nagyobb mennyiség rendelésénél ára darabonként 1 kor. 30. fill. Minta az érték felszámítása mellett küldetik.

Hivatalos rész.

Választmányi ülés 1906 nov. 16-án.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Morócz Jenő I. titkár, Bozsik István pénztáros, Hahn Mór I. leltáros, Boros Dezső II. leltáros, Burgheim Károly, Gyöngyösi Sándor, László Dezső, Novitzky N. László, Spitz Adolf, Stalla Márton, Stefáni József és Szabó Róbert választmányi tagok, Novák László, a szaktanfolyamok vezetője és Wanko Vilmos, a szaktanfolyamok adminisztrátora. *Igazolva távol:* Löwy Salamon és Fuchs Zsigmond alelnökök, ifj. Aigner Antal II. titkár, Sarlós Lajos ellenőr, Bauer Henrik, Kún Kornél és Prüner Arnold választmányi tagok.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, a szeptemberi és októberi választmányi ülések jegyzőkönyve felolvastatik s előbbi Novitzky N. László és Spitz Adolf, utóbbi pedig Stalla Márton és Szabó Róbert által hitelesítettik.

Novák László jelentése a szaktanfolyamokról és az Évkönyvről, valamint Wanko Vilmos jelentése a szaktanfolyamok adminisztratív ügyeiről tudomásul szolgál.

Elnök jelentést tesz a szaktanfolyamok érdekében a miniszteriunnál és a főnökegyesületnél tett eljárásáról. Tudomásul vétetik.

Bozsik István pénztáros jelentését a pénztár állásáról és a tagsági forgalomról a választmány tudomásul veszi.

A jövő havi programm a következőleg állapítatik meg: házi estély dec. 8-án, választmányi ülés dec. 14-én, felolvasó ülés dec. 16-án lesz. A felolvasás megtartására a választmány Prüner Arnold szaktársat kéri fel azzal az óhajattal, hogy nevezett szaktárs gazdag exlibris-gyűjteményének kiállításával kapcsolatban tartson felolvasást.

Bozsik bejelenti, hogy utólagos jóváhagyás reményében a jelenlegi körhelyiséget február 1-ére felmondta, melynek lejártá után a Kör havi 10 korona bér fejében csak a jelenleg is használt kis szobát tartaná meg. A választmány pénztáros² intézkedését jóváhagyja.

Beérkezett a Fuchs Zsigmond jubileumára szóló meghívó. A választmány a Kör képviselőivel az esti ünnepélyen Tanay József, László Dezső, Novák László, Novitzky N. László és Spitz Adolf tagtársakat bízta meg, s egyúttal kimondja, hogy abban az esetben, ha az ünnepség egyik része délelőtt folyna le, az ünnepet az egész választmány testületileg fogja üdvözölni.

A szaktanfolyamok új értesítőjét a Kör vidéki tagjai, tekintettel arra, hogy nem részeseülhetnek mindazokban a kedvezményekben, melyeket a Kör fővárosi tagjainak nyújt, a portó megtérítése mellett ingyen kaphatják meg.

Pénztáros jelentését, hogy Ács Mihály sirját halottak napján a Kör nevében megkoszorúzza, a választmány helyeslőleg tudomásul veszi.

Sajó Aladár úr, a Budapesti Hírlap belső munkatársa több, a hazai könyvnyomtatás történetére vonatkozó forrásmunkát kér használatképpen egy megírandó nagyobb szakmunkájához. A választmány a birtokában lévő forrásmunkákat készséggel bocsátja Sajó Aladár úr rendelkezésére, ha azok hiánytalan visszaszolgáltatásáért írásbeli szavatosságot vállal, de igényt tart ennek fejében a megírandó könyv egy tiszteletpéldányára a Kör könyvtára számára.

Ezzel az ülés véget ért.

Morócz Jenő,
titkár.

Tagsági járulékokban egyesektől befolyt (I. pénztári kimutatás): Schuller Károly (Nagyszében) 1 80, Georgiádesz Ferenc (Szentés) 3 60, Eibenschütz Adolf (Arad) 2 40, Pichler József (M.-Sziget) 2 40, Szabó István 1 80, Krulik József 1 80, Kollin Zsigmond 3 60, Propper Ernő 1 80, Thieneschmiedt Ede 1 80, Széchényi József 1 20, Schwarz Zoltán 1 20, Böhm Jenő 2 40, Willner Leo 1 80, Krakovits Albert 1 20, Farkas Antal 1 80, Berger Dezső 1 80, Neuwirth Sámuel 3 60, Kállay Géza 1 80, Czeiszing József 1 80, Schwarz Ambrus 1 20, Hollóssy János 1 20, Landstein Izsák 1 80, Skodnitz Jakab 1 20, Keszler Vilmos 1 80, Enzelmüller Nándor 2 40, Krausz Izidor 1 20, Ruff József, Stalla Márton, Farkas Lajos, Wolf Antal, Wolf Sándor, Tauber Bernát, Szilágyi József, Landberger Miksa, Duchon János, Teichner Jakab, Krakovits Albert, Pollák Lajos, Burgheim Károly, Seftik Mihály, Bohn József, Vargadi Mór, Garai Simon, Schultz Béla, Schwarz Lipót, Weisz Ármin, Müller József, Steinherz Miklós, Lenkei, Alajos, Heimler Sándor, Biraucz Dóme à 60 fillér, összesen 65 40 kor.

Tagsági forgalom 1906 október hónapban. *Beléptek a Körbe:* Gurovits Károly, Ligeti Béla (Pallas), Hegedűs Béla, Béres Károly (Légrády), Krausz Izidor (Budafok), Heimler Sándor (Moln. Lapja), Muzsik Ferenc (Kispest), Stern Sámuel (P. Lloyd), Győri Aladár,

Parutsch Károly (Pátia), Schwarz József, Steining Ignác (Weisz L. F.), Kallós Ödön (Hornvánszky), Keszler Vilmos (Bagó), Hrazdira G. Ágost (Révai), Groszman Sándor (Fővárosi), Stumpf Ferenc, Szauder Béla (Világosság), Guttman Mór, Löwy Henrik, Tatár István Béres Károly, Fekete László (Nagyvárad), Jordáki Lajos, Kránzsova Ferenc, Lefkovits Herman (Kolozsvár), Eibenschütz Adolf (Arad), Szabó Kálmán (Győr), Ördögh Árpád (Szeged), Göschl Lajos, Szöllőssy Károly, Prókátor Lajos, Pfeiffer Tivadar, Kolofon Dezső, Haasz János (Nagybecskerek). — *Hátralek miatt történeldek:* Bellák Gyula, Kollman József, Stárk S., Szolcsányi Béla, Rácz Rezső, Breiter Károly (Thália), Mellinger Sándor (Posner), Müller Sándor (Révai), Schmid Mihály (Athenaeum), Horváth Fülöp, Kalinovits Ferenc, Kalinovits Sándor, Kovács Kálmán, Rosenberg József, Kaminsky Miklós, Tomkó József (Kassa), Stern Dezső (Kaposvár), Fuchs Ármin, Kosara Sándor (Pécs), Baron Mór, Muhay Árpád (ismeretlen tart.). — A hó végén 11 tb. és 956 rendes, összesen 967 tag.

Pályázat levélfejre.

A Könyvnyomdászok Szakköre választmányának megbízásából alulírott szakbizottság pályázatot hirdet a Kör levélfejének szedésére és nyomására.

A levélfej szövege a következő: *Könyvnyomdászok Szakköre. Körhelyiség: Budapest VIII, Főherceg-Sándor-tér 4. sz. Elnökség: Budapest V, Hold-utca 7. sz. Budapest, 19...*

Pályázati feltételek.

1. A tervezendő levélfej 23 cm. széles és 30 cm. magas papiroson lesz nyomandó.
2. A pályaművek, eltekintve az esetleg alkalmazandó alapnyomatoktól, tisztán betűöntődei anyagokból kell hogy szedessenek, illetve tervezessenek.
3. A pályaművek legfeljebb 3 színre tervezendők.
4. Pályázni lehet akár teljesen kész munkával, akár pedig teljes kivitelű, minden részletre kiterjeszkedő vázlattal. Mindkét esetben fent adott méretek pontosan figyelembe veendőek. Az esetleges körülvágásra való tekintettel szélességben s magasságban egy-egy cm.-rel kisebb is lehet a pályamunka.
5. Pályadíjak. I. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak 3—3 tízkoronás arany; II. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak 2—2 tízkoronás arany; III. díj: úgy a szedőnek, mint a nyomónak elismerő oklevél.
6. A szakbizottságnak jogában áll a díjat nyert pályamunkákat úgy használati célból, mint a Gr. Sz. mellékleteként, a díjat nem nyert pályaműveket pedig bemutatás céljából csoportosítva a Grafikai Szemle számára kinyomatni.
7. A pályaművek idegen kézírással címezve, jeligével ellátva, a pályázó nevét magában rejtő jeligés levélke kíséretében 1907 január 15-ikéig a Könyvnyomdászok Szakköre elnökéhez címezve (Budapest V, Hold-utca 7) küldendőek be. A borítékra feltűnően reáírandó: „Levélfej-pályázat“.
8. A pályaműveket a Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsága a pályázat lejártától számított 14 nap alatt bírálja el, szükség esetén a bizottságon kívül álló szakférfiak bevonásával.
9. A pályázaton csakis a Könyvnyomdászok Szakköre tagjai vehetnek részt.

Budapest, 1906 október hó.

A Könyvnyomdászok Szakköre szakbizottsága.

BEVÉTEL. Pénztári kimutatás az 1906. évi október hóról.

KIADÁS.

Át hozat a múlt hóról		4368	34	Az okt. 28-iki házi estély kiadása ...	134	72		
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K ...		100	—	800 idényjegy nyomatása ...	16	—		
Gutenberg-szobor-alap		378	92	Szépirod. lapok előfizetése 1/4 évre ...	15	—		
Ács-Mihály-alap		515	72	Különféle portókiadások helyben és				
Takarékpénztári kamatok		100	68	vidéken	8	52	174	24
Okt. 28-iki házi estély bevétele		105	60	Kézpénz e hó végén			4535	65
				10 drb Hitelsz. részjegy à 10 K ...			100	—
				Gutenberg-szobor-alap			378	92
				Ács-Mihály-alap			515	72
Tagsági járulékokban befolyt:				Szakirodalmi alap:				
Allamnyomda	6	60		Kézpénz e hó végén			424	33
Athenaeum	23	40		Szaktanfolyam:				
Berkovics-nyomda	4	20		Az 1905/6-iki Értesítő 500 pld. nyomat.	196	—		
Budapesti Hírlap	4	20		Papirosért kísérleti célokra	160	10		
Buschmann Ferenc	6	60		Szaktanf.-vezető portó-kiadásai 3 óra	15	69		
Egyetemi nyomda	4	80		Villamos áramért	3	78	375	57
Fővárosi nyomda	6	—						
Franklin	42	60						
Franklin-fiók	6	—						
Galitzenstein	6	—						
Garai-ny.	1	20						
Globus	1	80						
Grafikai intézet r.-t.	4	80						
Hedvig-nyomda	4	20						
Hornvánszky	9	60						
Kertész József	2	40						
Korvin testvérek	4	80						
Községi nyomda	7	20						
Légrády	21	—						
Markovits és Garai	3	—						
Márkus Samu	15	—						
Nagy Sándor	6	60						
Pallas	19	80						
Pannonia	2	40						
Pap és Schwartz	1	20						
Pátria	8	40						
Pester Lloyd	8	40						
Pesti részvény-nyomda	43	80						
Posner K. I. és fia	6	—						
Révai és Salamon	5	40						
Rigler J. Ede	10	80						
Rothberger és Weisz	1	80						
Rózsa K. és neje	4	20						
Schmeltz és Miesner	1	80						
Stephaneum	14	40						
Székesfővárosi házi nyomda	11	40						
Világosság ny.	16	20						
Weisz L. F.	4	20						
Wodianer Fülöp és fiai	7	20						
Vidékről:								
Kassa	7	20						
Debrecen	28	20						
Kolozsvár	35	60						
Szekszárd	12	—						
Besztercebánya	6	60						
Nagyvárad	3	—						
Pécs	25	80						
Győr	18	—						
Nagybecskerek	3	60						
Egyesektől (részletezése a következő								
oldalón)	65	40						
		567	60					
Ebből 10 ^o / _o a szakir. alapra		56	76	510	84			
Szakirodalmi alap:								
Át hozat a múlt hóról				367	57			
10 ^o / _o a főpénztárból				56	76			
				6504	43			
							6504	43

Évkönyvünk december elején jelenik meg, de csak azon tagok kapják díjmentesen, kik a megjelenéskor két havi illetéknél többel nem tartoznak. Az előfizetési pénzek legkésőbb december 3-ig küldendők be.

A Népszínházba, Vígsházba, Magyar Színházba és az Urániába 25–50°-kal mérsékelt jegyekre jogosító utalványok kaphatók a pénztárosnál (VIII., József-utca 23. sz., II. 18; vasárnap délelőttönként a körhelyiségben), valamint a Hungária-fürdőbe szóló kedvezményes jegyutalványok is, darabonként 4 fillérért.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű kondícióváltást, úgy az *abba való be-, mint ki-lépést haladéktalanul* adják tudtul a *Kör pénztárosának* (lakik: VIII., József-utca 23. sz., II. em.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

B. Budapest. A „fekete művészet” (Schwarzkunst) elnevezés eredetileg a rézmetszésnek mezzotinto eljárására vonatkozott. Ujabbán kapták föl egyes német szakírók — bár tévesen — a könyvnyomtatásra vonatkoztatott használatát.

P. A. Budapest. Unger tanár könyve — mint értesülünk — már tisztára elfogyott. Szakkörünk könyvtárának

nem küldték be, aminthogy német kiadótól eddig még nem láttunk semmiféle recenziós példányt. Magyartól sem igen!

K. S. A *kölyü és odor* régi jó magyar szavak a *patrica* illetőleg *metrica* fogalmára. Párizs-Pápai szótárában is megvannak. Frecskay János elevenítette föl őket.

N. Köszönjük. Alkalomadtán előrukkolunk vele.

Felelős szerkesztő *Tanay József.* ☆ Főmunkatárs *Novák László.*
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

MESTERSZEDŐ, a nyomdászatechnika minden ágában gyakorlatilag képzett elsőrangú erő, mesterszedői, esetleg nyomdavezetői állást keres. Szíves megkeresések e lap kiadóhivatalához kéretnek.

SCHÖNTAG GYULA

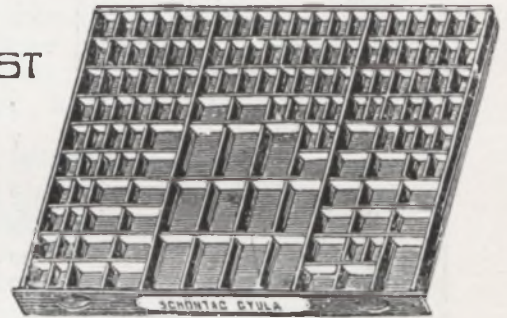
szakasztalos

BUDAPEST

Ul, Uáci-körút 51.

Kis antiquaszekrény 6 K 40 f.
Nagy szekrény 8 K 40 f.

Arjegyzék ingyen és bérmentve.

„Krause“ emeltyűs könyvnyomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a taliga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Szállítási díjtól és vámtól mentesen Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a fődökeret küldése nincs világosan kikötve: a nélkül szállítjuk a sajtókat.

A sajtó távirati megjelölése		No	A taliga		A sajtó ára	
fődökerettel	fődökeret nélkül		széles-sége	hosszúsága	fődökerettel	fődökeret nélkül
			a kő számára	a kő számára		
Mariage	Marialite	MN	45	55	635.—	670.—
Magdalena . . .	Magazijn	MP	55	65	725.—	775.—
Magdolum . . .	Magenader	MPa	55	70	740.—	795.—
Maximilian . . .	Maximianus . . .	MQ	60	80	825.—	880.—
Moriche	Moriolis	MR	65	90	865.—	920.—
Methusalem . .	Metileno	MS	75	95	1000.—	1055.—
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1010.—	1065.—
Melchior	Meldois	MT	80	100	1040.—	1095.—
Melchiades . . .	Meldung	MTa	80	110	1060.—	1115.—
Mumie	Mulvio	MU	85	125	1135.—	1195.—
Mummerei . . .	Mummolus	MV	95	140	1245.—	1305.—
Myscole	Myself	MX	110	150	1520.—	1595.—

Bővebb fölvilágosítást ad: KAUFMANN GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest VIII, József-utca 23, II. em. 18. ajtó, avagy Vármege-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905—1906-iki szaktanfolyamainak értesítője.

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

Ára 1 korona.

Vidékre 1 korona 10 fillér.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek, hirdetések részére. Tervek fotolitográfiailag sokszorosítatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14—61.

(Alapított 1892.)

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

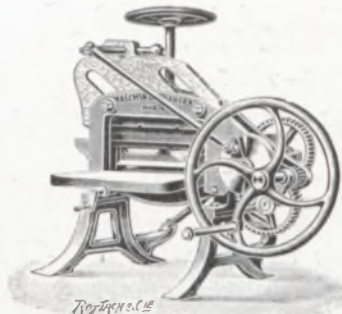
Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. • Legnagyobb választék orosz betűkből. • Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. • Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési föltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
SILBERER A. úr, Galgócon.

ORMOS GUSZTÁV UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER

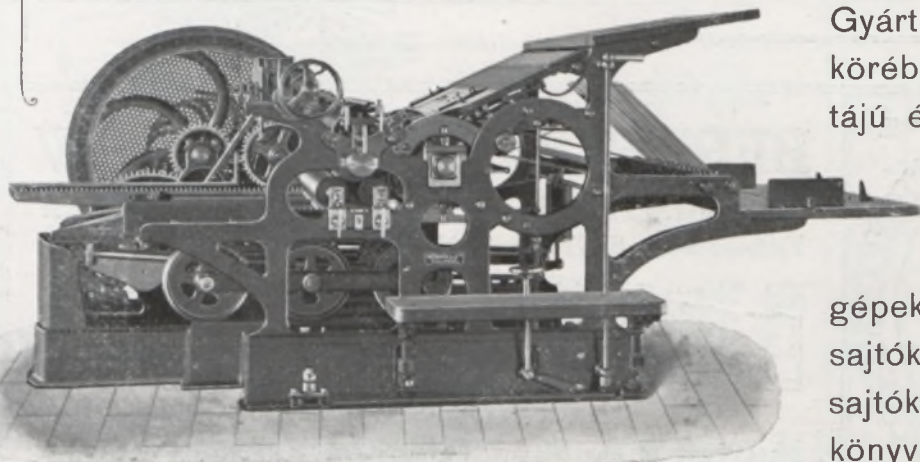
— fotocinkográfiai műintézete —
Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

KLISÉK mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kivitelben.
AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡
— Házonkluáll felvételek. —

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyomdai gyorsajtókat s könyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER

WS G. m. b. H. WS

világhírű gyártmányai a st.-louisi világkiállításon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. — Fiókgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képviseelő Ausztria-Magyarországi részére:

Carmine Hugó

Budapest, Bécs, Prága.

Lanston-Monotype

a világ legjobb betűöntő- és szedőgépe.

Magyarországon és Ausztria területén eladja és működésben bemutatja

Alapítottott
1878. évben.

Carmine Hugó
teljes nyomdaberendezések gyára

Alapítottott
1878. évben.

Budapest VI,
Király-utca 26.

Wien VII,
Burgasse 90.

Prag II,
Dittrichgasse 1968.

Nyomda-festékek, kencék és hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarteri és feuerbach-i gyáraiból.

Fiókgyárak: New-Yorkban, Berlinben és Chicagóban.

A párisi kiállításon grand prix-vel és két aranyéremmel, továbbá a st.-louisi kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

SORBONNE

egy szép és különleges metszésű, tisztán és jól olvasható betűfaj mely könyvnyomásnak és accidenzciáknak egyaránt felel meg. Megjelent három sorozatban: sovány, félkövér és cursivban.

A „Sorbonne“ mindenhol a legnagyobb tetszést aratja.

BERTHOLD H. R.-T., BERLIN SW

Képv.: Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

A magyar állam nyomdászattör- ténelmi térképe

Tervezte és magyarázó szövegét írta:

☐ FIRTINGER KÁROLY. ☐

Ára helyben 60 fillér, vidékre 70 fillér.
Az Évkönyv megrendelői féláron kapják.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. ☉ Nyomda-
festékek, kencék és hengeranyag
☉☉☉☉ nagy raktára. ☉☉☉☉☉

☉☉ Tömöntöde-berendezések, ☉☉
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, ☉☉ formázó készülékek
☉☉☉☉☉ stb., stb. ☉☉☉☉☉

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállítanak.

TELEFON 54-48. **KÉPVISELETEK:** Berger és Wirth lipcei festékgyár; Magyar gyors-
saftó-gyár (Kaiser L. Fiai); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

Megjelent s a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest, V. ker., Hold-utca 7. szám) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamának 1904/1905-ik

évi Értesítője.

Terjedelme összesen tíz ív. A szaktanfolyami jelentésen kívül közli a szakelőadások kivonatoltságát is, s ezért minden nyomdász számára igen hasznos szakkönyv számba veendő. Különösen jó eredménnyel olvashatják ama szaktársaink, akiknek a távol vidéken nincs alkalmuk intenzívebb szaktanulmányokra.

A könyv tartalma egyebek közt a következő: A grafikai iparágak általános áttekintése. — A könyvnyomtatás általános áttekintése. — A könyvnyomtató és a nyelvtan. — A könyvnyomtatás mint iparművészet. — A mesterszedő hivatása. — A könyvszedés szabályai. — A modern könyvszedés. — A táblázatszedés. — A könyvnyomtató betűi. — A könyvnyomtató kész díszítményei. — A mesterszedésbeli irányzatok. — A könyvnyomtatás feltalálása. — A névjegy. — A céget hirdető kártyák. — A levélfej. — A gyorsajtó története és fejlődése. — Meghívók és hasonló nyomtatványok. — Számlák, memorandumok, körlevelek és hasonló nyomtatványok. — A betűöntés köréből. — A papiros. — A könyvcím. — A könyvnyomtatás története.

Ára 80 fill., vidékre portómentes küldéssel 1 kor.

Betű- és Tömöntöde.

FISCHER ÉS MIKA

Budapest VI, Révay-utca 6. sz.

A legkülönfélébb célszerű és divatos
könyv- és címbetűkből

nagy választékot tart. Folyton készletben tart: szerb és héber betűket, körzeteket és kizárásokat, nyomdai szerelvényeket, betűszekrényeket és állványokat, a leggyorsabban készítve és a legjobb minőségben kiállítva. Ajánlja szabadalm. nyomdai vonalzó-berendezését táblázatszedéshez. Egy oktáv garnitúra 20 K.

ELVÁLLAL IGEN JUTÁNYOS ÁRON
EGÉSZ NYOMDAI BERENDEZÉSEKET.

Első magyar könyv- és nyomdai
festék- és hengeranyag-gyár.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITÜNTETÉS.

Hengerek öntése lapos és körforgású gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi öntésnél.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST
IX, Márton-utca 19.

Újság-, mű-, illusztráció- és díszmű- és mindenféle színes festékek, valamennyi grafikai iparág részére. SZEDŐSORZÓ, igazítható feszítővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

„PATENT“ gelatin-hengeranyag.
Kencék és bronzok.

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Dessewffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból
és kizárásokból,

továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai föl-
szerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan
foganatosítatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.
MEHANIKA MŰHELY.
GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.
ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.
RÉZLÉNIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

Magyar Királyi államvasutak téli menetrendje.

A vonatok indulása Budapestről. Érvényes 1906. évi október hó 1-től. A vonatok érkezése Budapestre.

A keleti pályaudvarról			A nyugati pályaudvarról			A keleti pályaudvarra			A nyugati pályaudvarra								
vonat-szám	óra	perc	vonat-szám	óra	perc	vonat-szám	óra	perc	vonat-szám	óra	perc						
vonat neve			vonat neve			vonat neve			vonat neve								
Délieltér 281 630 sz. v. Nagybánya, Triastr 10 646 sz. v. Wien, Graz, Sopron 906 700 sz. v. Ujevács, Zimony 802 710 sz. v. Ruttika 906 716 sz. v. Balgrád, Brod 604 730 sz. v. G. Pálosi, Nagyvárad 1802 738 sz. v. Kézdivásárhely, Szeged 402 740 sz. v. Kézdivásárhely, Szeged 818 746 sz. v. Kézdivásárhely, Szeged 1002 750 sz. v. Zsigmond, Pálosi, Török, 608 760 sz. v. Földvár, Pécs, Václav 1008 710 sz. v. Arad, Brassó 1008 712 sz. v. Kassa, Gorda 408 730 sz. v. Zsigmond, Fiume, Pécs, Brod 24 730 sz. v. Munkacs, Marosvásárhely 506 740 sz. v. Wien, Graz, Sopron 808 750 sz. v. Budapest 808 752 sz. v. Budapest			Délieltér 1021 100 sz. v. Wien, Czucz, Oradea, G. Pálosi 146 646 sz. v. Pálosi-Ujpest 132 608 sz. v. Párkány-Nána 150 618 sz. v. Göd 7126 622 sz. v. Szeged, Szolnok 6322 632 sz. v. Lajosmizs, Kecskemét 4102 642 sz. v. Bonyhád 142 sz. v. E. Pálosi-Ujpest 1406 700 sz. v. Zsigmond, Berlin 104 sz. v. Wien 152 800 sz. v. Dunakeszi-Alag 112 800 sz. v. Timar, Kézdivásárhely, Bakták 116 820 sz. v. Wien, Berlin 154 832 sz. v. Pálosi-Ujpest 708 840 sz. v. Bakták 3300 1112 sz. v. Lajosmizs, Kecskemét 1606 sz. v. Pálosi-Ujpest			Délieltér 845 800 sz. v. Miskolc, Arad, Nagyvárad, Dobroncz 327 810 sz. v. Berlin, Ruttika 1707 812 sz. v. Szabolcs, M.-Sziget 809 840 sz. v. Balgrád, Bozna-Brod 607 840 sz. v. Brassó, Arad 19 842 sz. v. Beckov, Gyékényes 405 842 sz. v. Lajosmizs, M.-Sziget 11 842 sz. v. Wien, Kézdivásárhely 317 716 sz. v. G. Pálosi 918 sz. v. Szeged, Kézdivásárhely 502 726 sz. v. Szeged, Kézdivásárhely 1307 732 sz. v. Graz, Pétervárad 809 732 sz. v. Hatvan 1911 732 sz. v. Pálosi, Brod, Kézdivásárhely 501 732 sz. v. Bakták, Brassó 1006 812 sz. v. Pálosi, Zsigmond 1609 812 sz. v. Csongrád, Kassa 809 830 sz. v. Szolnok 811 sz. v. Hatvan 812 sz. v. Timar, Ruda, Fiume, Zsigmond 1008 812 sz. v. Győr, Szekesbárhely 18 910 sz. v. Gerdin, Ruttika 807 910 sz. v. Szabolcs 911 sz. v. Triastr, Nagy-Kemenes 911 sz. v. Triastr			Délieltér 318 120 sz. v. G. Pálosi 608 120 sz. v. G. Pálosi 608 122 sz. v. G. Pálosi 301 124 sz. v. G. Pálosi 712 124 sz. v. G. Pálosi 908 130 sz. v. G. Pálosi 901 130 sz. v. G. Pálosi 401 132 sz. v. G. Pálosi 401 134 sz. v. G. Pálosi 308 134 sz. v. G. Pálosi 1901 210 sz. v. G. Pálosi 319 210 sz. v. G. Pálosi 321 210 sz. v. G. Pálosi 18 632 sz. v. G. Pálosi 508 632 sz. v. G. Pálosi 907 632 sz. v. G. Pálosi 302 632 sz. v. G. Pálosi 710 632 sz. v. G. Pálosi 905 730 sz. v. G. Pálosi 1007 732 sz. v. G. Pálosi 407 810 sz. v. G. Pálosi 1507 810 sz. v. G. Pálosi 1001 910 sz. v. G. Pálosi 308 910 sz. v. G. Pálosi 908 910 sz. v. G. Pálosi 808 930 sz. v. G. Pálosi 1805 930 sz. v. G. Pálosi 905 1000 sz. v. G. Pálosi 408 1010 sz. v. G. Pálosi 328 1000 sz. v. G. Pálosi			Délieltér 1106 1305 sz. v. Pálosi-Ujpest 152 1200 sz. v. Pálosi-Ujpest 708 116 sz. v. Pálosi-Ujpest 808 120 sz. v. Vácer, Nagy-Mácsa 102 140 sz. v. Párt, Wien 157 210 sz. v. Dunakeszi-Alag 150 810 sz. v. Pálosi-Ujpest 0507 810 sz. v. Kecskemét, Lajosmizs 137 855 sz. v. Szolnok 4108 440 sz. v. Esztergom 181 540 sz. v. Pálosi-Ujpest 115 535 sz. v. Wien, Berlin 707 630 sz. v. Bakták 188 630 sz. v. Bakták 106 700 sz. v. Pálosi-Ujpest 711 710 sz. v. Wien 4109 910 sz. v. Fiume 185 910 sz. v. Pálosi-Ujpest 192 845 sz. v. Wien 4108 845 sz. v. Esztergom 1405 845 sz. v. Bakták 608 845 sz. v. Kecskemét, Lajosmizs 1610 845 sz. v. Pálosi-Ujpest 7810 845 sz. v. Szeged 139 910 sz. v. Vácer 901 910 sz. v. Konstantinápoly, Balgrád 1011 1000 sz. v. London, Oradea, Párt, Timar			Délieltér 401 150 sz. v. Dorog 403 150 sz. v. Pálosi 404 150 sz. v. Pálosi 405 150 sz. v. Pálosi 406 150 sz. v. Pálosi 407 150 sz. v. Pálosi 408 150 sz. v. Pálosi 409 150 sz. v. Pálosi 410 150 sz. v. Pálosi 411 150 sz. v. Pálosi 412 150 sz. v. Pálosi 413 150 sz. v. Pálosi 414 150 sz. v. Pálosi 415 150 sz. v. Pálosi 416 150 sz. v. Pálosi 417 150 sz. v. Pálosi 418 150 sz. v. Pálosi 419 150 sz. v. Pálosi 420 150 sz. v. Pálosi 421 150 sz. v. Pálosi 422 150 sz. v. Pálosi 423 150 sz. v. Pálosi 424 150 sz. v. Pálosi 425 150 sz. v. Pálosi 426 150 sz. v. Pálosi 427 150 sz. v. Pálosi 428 150 sz. v. Pálosi 429 150 sz. v. Pálosi 430 150 sz. v. Pálosi 431 150 sz. v. Pálosi 432 150 sz. v. Pálosi 433 150 sz. v. Pálosi 434 150 sz. v. Pálosi 435 150 sz. v. Pálosi 436 150 sz. v. Pálosi 437 150 sz. v. Pálosi 438 150 sz. v. Pálosi 439 150 sz. v. Pálosi 440 150 sz. v. Pálosi 441 150 sz. v. Pálosi 442 150 sz. v. Pálosi 443 150 sz. v. Pálosi 444 150 sz. v. Pálosi 445 150 sz. v. Pálosi 446 150 sz. v. Pálosi 447 150 sz. v. Pálosi 448 150 sz. v. Pálosi 449 150 sz. v. Pálosi 450 150 sz. v. Pálosi 451 150 sz. v. Pálosi 452 150 sz. v. Pálosi 453 150 sz. v. Pálosi 454 150 sz. v. Pálosi 455 150 sz. v. Pálosi 456 150 sz. v. Pálosi 457 150 sz. v. Pálosi 458 150 sz. v. Pálosi 459 150 sz. v. Pálosi 460 150 sz. v. Pálosi 461 150 sz. v. Pálosi 462 150 sz. v. Pálosi 463 150 sz. v. Pálosi 464 150 sz. v. Pálosi 465 150 sz. v. Pálosi 466 150 sz. v. Pálosi 467 150 sz. v. Pálosi 468 150 sz. v. Pálosi 469 150 sz. v. Pálosi 470 150 sz. v. Pálosi 471 150 sz. v. Pálosi 472 150 sz. v. Pálosi 473 150 sz. v. Pálosi 474 150 sz. v. Pálosi 475 150 sz. v. Pálosi 476 150 sz. v. Pálosi 477 150 sz. v. Pálosi 478 150 sz. v. Pálosi 479 150 sz. v. Pálosi 480 150 sz. v. Pálosi 481 150 sz. v. Pálosi 482 150 sz. v. Pálosi 483 150 sz. v. Pálosi 484 150 sz. v. Pálosi 485 150 sz. v. Pálosi 486 150 sz. v. Pálosi 487 150 sz. v. Pálosi 488 150 sz. v. Pálosi 489 150 sz. v. Pálosi 490 150 sz. v. Pálosi 491 150 sz. v. Pálosi 492 150 sz. v. Pálosi 493 150 sz. v. Pálosi 494 150 sz. v. Pálosi 495 150 sz. v. Pálosi 496 150 sz. v. Pálosi 497 150 sz. v. Pálosi 498 150 sz. v. Pálosi 499 150 sz. v. Pálosi 500 150 sz. v. Pálosi		
1) Bezárólag november 15-ig, azontúl csak Brassóig közlekedik.			2) Csak hétköznapokon közlekedik.			3) Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 18-ig közlekedik.			4) November 1-től bez. márc. 31-ig Dunakeszi-Alag is közlekedik.								
5) Minden kedden, csütörtökön és vasárnapon közlekedik.			6) Minden szerdán és szombaton közlekedik.			7) Erkezik minden hétköznapon és csütörtökön.			8) Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 18-ig közlekedik.								
9) Minden kedden, csütörtökön és szombaton közlekedik.			10) Csak október és április hónapokban közlekedik.			11) Erkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.			12) November 1-től bez. márc. 31-ig Dunakeszi-Alagról is közlekedik.								
13) Erkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.			14) Csak október és április hónapokban közlekedik.			15) Erkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.			16) November 1-től bez. márc. 31-ig Dunakeszi-Alagról is közlekedik.								